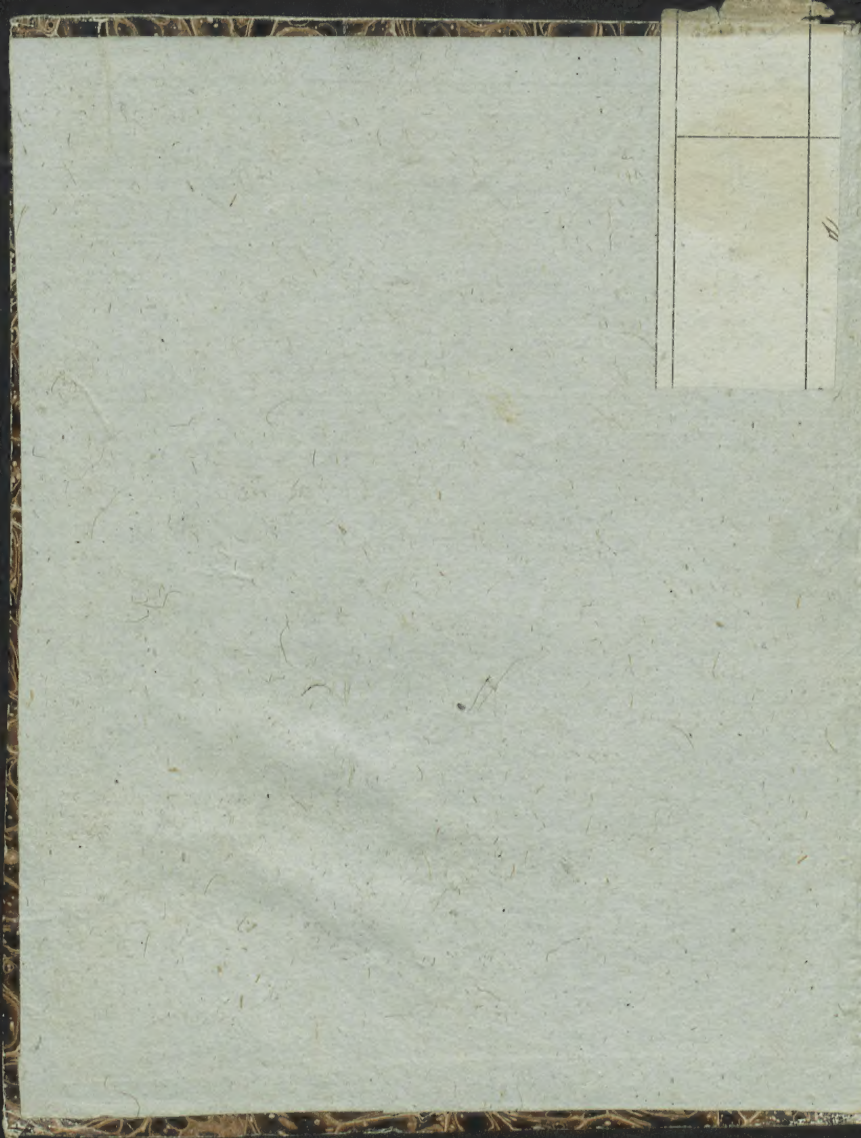

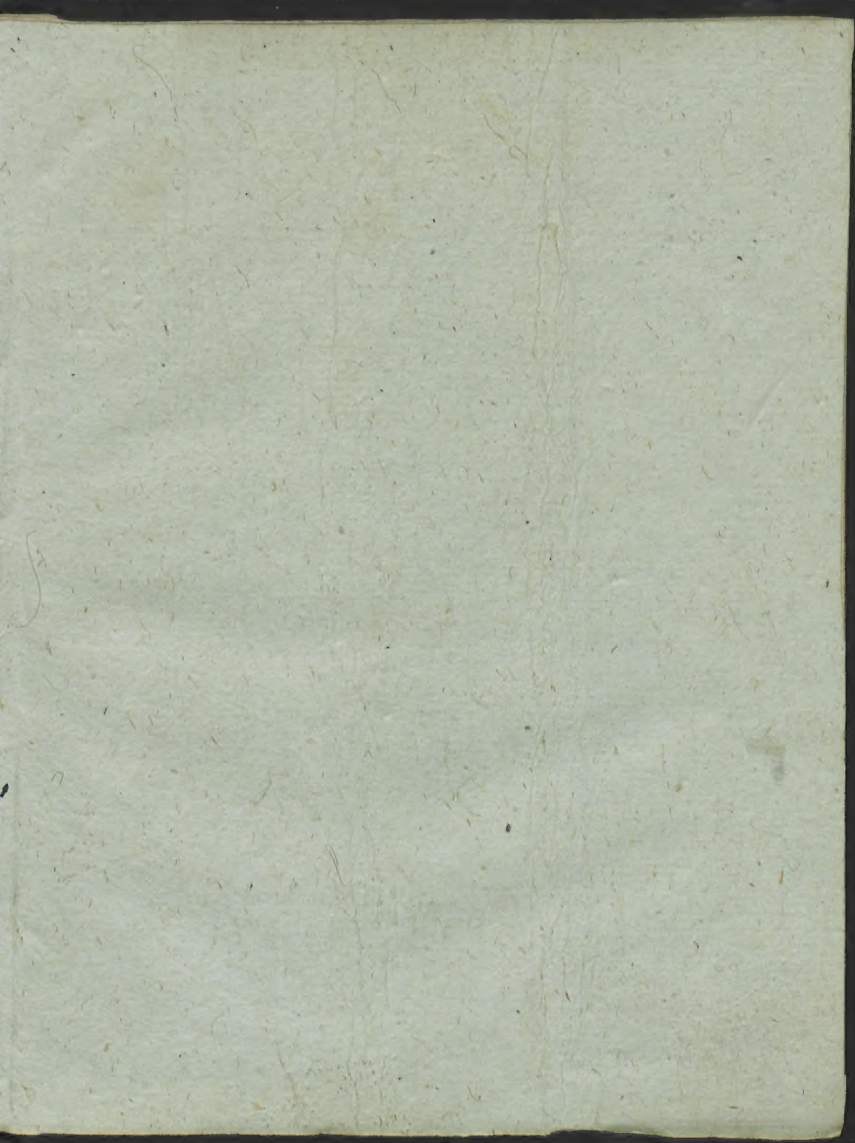
BIBLIOTEKA
Zakl. Nar. Im. Ossolińskich

XVII

560

DIALOG

Albo

ROZMOWA KATHO-
liką z Ewanielikiem, o zná-
kách Prawowierneho Kościoła.

Przez

X. IAKUBA OSTROWSKIEGO
w piśmie S, Doktorá / napisány.

W KRAKOWIE,

W Drukárni Symoná Kempiniusa / Roku
pańskiego. 1604.

1.869

Do Książki.

Jesli cie kto wsietecznym własi iezykiem
Niedbay/ dosyc maß ná tym / żeś ty Kátoli-
kiem.

Do tenże.

Co rzeczesz / gby cie bedzie co żywo szypało/
Co pozniesz / Heretyctwo gdyć bedzie taiało ?
Nle ; Bo iak tylko służyć jest Heretykowi
Własność / tak skromnie zcierpieć jest Kátho-
likowi.

XVII - 560 - III

Jaśnie Wielmożnemu Pánu,
IE M. PANV IANOWI
ZRVSCA BRANICKIEMV KA-
 sztelanowi Bieckiemu, Niepołomskie-
 mu &c. Stároście, Pánu memu
 wielce Miłościwemu.

Author Stogostáwienstwa Bożego przy dobrym
 zdrowiu winiśnie.

EN Zwyczaj sług wiernych iest, za-
 cnie Wielmożny Pánie, że y sławy
 y dobr Páná swego, nie ták dálece
 z roskazania, iáko z swey ledwie
 niewrodzoney życzliwości, strzega y
 bronía; y iесли co kiedy wćierpieć;

dla Páná swego namiley; iесли nákoniec y um-
 rzec, dla niego nasmaczniey, sługá wierny cierpi y um-
 miera. Paná nášego Iezusá Chrystusá Bogá przed wie-
 cznego, y oblubienice iego, kościolá powsechnego sławe
 szczy pie ięzyk wsseteczny; targa geba niewstydliva; do-
 brá iego, dusze Chrześciańskie krwia nadroźsa onego
 odkupione, krádnie (niestetyś) Wilk piekielny, poży-
 ra smok przeklety: á my co sie slugami iego ozywamy,
 Amy co żołnierski groś od Hetmáná niebieskiego bierze-
 my: Co na to? Czy spáć? Dośc spánia było! Czy przelekśy
 sie tákich ráytárov wćiekáć? naiemniczy to przymiot.

Ioan: 13.

Przedmowa.

Exo: 32.

1 Reg: 17.

Philip: 4.

Przyjdzie z Moyżesem kto Bożym jest, przypisać się do mieczu duchownego, a ręce swoje poświęcić w pokonaniu nieprzyjaciół; przyjdzie z Dawidem wiernym pasterzem, nie we zbroi Saulowej, wydurnionych i wystawnych słówek, słówek bardziej zwodzących niż uczących, ale z kitem pasterskim, i kamykiem glazowym szczerą i niesfarbowaną prawdą przeciw takim olbrzymom, Imię Boga Izraelskiego i wojsko jego bluźniącym, wyniszczyć, a zażądać P. Boga że, i swa choć niewymyślna broń obaliwszy ich własnym mieczem fałszywej i obłudliwej, nauki onych lby mózgow i wykretów piekielnych pełne, poucinamy. Meżnie takie wojny Pańskie, wierni Katołicy zawsze odprawiali, znając to bo nie tylko same sekty z sektarzami, ale niektórych i imion z światu wyglądali. Ale w naszych wiekach, tak meżnie że w ręcz (dysputacya rozumem) rzadko już gdy śmieia dąć bitwę, aż musi ich nasz z daleka strzelba, albo (że iasniey rzekę) piśmem w ich iaskiniach dobywać, i łup skradziony, i z kościoła P. Chrystusowego wydarty odbierać. Wiec że się naszym tak darczy, nie dziw, bo sprawiedliwa mieć, przyczynę wygrania mieć. Wszetko mogą w tym co ich posila, a posila ich o ktorego krzywdę czynia Chrystus Jezus, w przegranej zaś bitwie, co mówi strona zwyciężona? Iedni broniemy się, drudzy myślny o zgodzie, broń się co upornieyszy Heretycy, choć stracona mieć, powolnieyszy do zgody ciągną. A zgodą jaką? chcą do obozu Pana Chrystusowego, do kościoła prawdziwego, ale po czym go

poznać

Przedmowa.

poznać niewiedza. A ia co czynię? że mi sie potykać z nieprzyjaciół nie dostało, przecie proznować sko-
da. Takim co chca z obozu śaćńskiego z zboru, y ká-
tedry żarązliwey, do prawdziwego kościoła Chrystusowe-
go przyść znaki opisuie, po ktorych y wśród nocy kościół
prawdziwy poznać, y w nim żyiac pokoy wieczny otrzy-
mąć mogą. Lecz iakoby te znaki takich ludzi donieść sie
miały, nád tym, niż nád ich pisaniem ledwie nie dłuży-
iem myślił. Bo w poważney sprawie, poważnego y prze-
ważnego meża trzebá. Wśród woyská nieprzyjaciel-
skiego, wieczniom swoim od nieprzyjaciół ietym broni
dodáwać, ktoraby nieprzyjaciół pogromiwszy, sami
wolno wbiec mogli, iest to dzieło żołnierzá nieprostego;
śmieie z Heretykami sie ná każdym plácu ścieráć, Pisma
ktoremiby (niekiedy Kátoliki zdráda śaćńska w He-
retyki przewierżnione) znowu do dawney y oycow-
skiej wiáry pociagnąć mogli, bez żadnych wzgledow
śmieie do nich przenosić; Kátolika to (ia mowie) nie
tytułem ále sama rzecza prawego. To ia uważaiac, nád
cie zacnie Wielmożny Pánie, żaden mi sie częściey przed
oczy niestáwiał ktoremubym sie takię powierzył sprawę.
Miałem o inych wielu wielkie zálecenie, ále lepsze ieano
oczywište, niż dzieście slysanych. Azam raz pátrzył ná to
kiedyś z zebátami Hereśyárchami y inemi te° pieczywá
ludźmi, śmieie wiáry broniac, zacnieś plác otrzymawał.
Twoia spráwa y powodem nie ieden, wiezien do wolno-
ści prawdziwey przeniesiony. Widziałem y ná Lubel-

Przedmowa.

skim kilką lat temu Trybunale, iakoś hárce w kościele Świętego Stanisława zwodził, ále iż tak śmieie ostrąsyleś, że dawşy słowo ná czas námowiony, nie przybeli ná dispute niešťeśni sektarze. Twoie zgoła w Bożey krzywdzie y kościoła iego, takie meştwo iáśnym cie wşytkiey oyczynie czyni, Iáśnie Wielmożny Pánie ále mnie ośbliwie : Przetoż ia inego nie obieram sobie y ábym też cłciał sposobniejšego : niemoge : prośilbym zebyś podiać sie raczył, ále wiedzac żeć ináčzey zelus twoy uczynić nie dopuści, o coş prosić? Podtwoim tedy zacnym tytułem to pismo wydać, y przez twe rece komu należy oddać. Nie boie sie bym miał śwánkowác, ráczey sie nieprzyiaciele iesli nie písania, tedy zacnego y z Fámiliy y Conditiey, y státeczności z przodkow w Religiey tytułu vleknawşy, y mnie y písaniu moiemu nie tylko przepuszcza, ále też oboygá śánowác mußa. Wic iesli moiey tákiey śmiáłości zacnie W. Pánie niepołáiesz, á meżnie iakoś poczały w Senácie, y ná każdym plácu woyny Boże odprawówác bedzieş, zacniejšym niżli zacnym v Bogá y ludzi zostánieş. Ia modlitwy sive niegodne y służby uníżone W. M. memu wielce Mściwemu Pánu oddać, Páná Bogá proşe áby ná táka woynę takich síłá Żołnierzow zá náşych wiekow posylać raczył.

W Krákanie 1. Maj 1 6. o 4.

Wielmożności Twoiey

Báptan y slugá powolny/
X. Jakub Ostrowski
Pisimá S. Doktor,

Do łaskawego czytelnika.

Eto piśanie moje ná świat podáie
miedzy inemi przyczynámi narpier-
wsza / zem od sámych Aduersarzow
z ktoremim często wtey mátercyer ma-
wiał iest prośony ; przetoż niemal y tym sposo-
bem iáko sie sáma rzecz działo piśe / y te osoby
do tákiey rozmowy wprowadzam / záczym y lá-
cniey ták zárzuty Aduersárskie / iáko y náše od-
powiedzi / każdy zrozumieć może. Rozmowne
osoby sa cztery ; Siemiánie dwáy / Kátolik y E-
wángelik / K. Pleban trzeci / czwarty Minister.
Prośe tedy iesli ktory Minister czytać będzie /
niech prywatny áffekt odetnie / á prawdzie sie
przy pátruie / co wiedzieć iesli tá woda Jordano-
wa / choc v nich iáko v Náámáná wzgárdzona /
tradu Heretyckiego nie zleczy ? Nie záwsze Bog
mieczen / nie záwsze ogniem nieprzyiaciele me
woinie / czasem y Komorámi zwycięża. Można
to / że czego wielkie y gleboke piśmá nie moga / to
czasem nie z wielkim rozmysłem piśane spráwie
moga. Miálkiec to ile ná ich / gleboke rozumy
Książki / ále prawdziwe / bo ia też nie ták dále-
ce wczonými / iáko ráczey prawowiernemi wi-
dzieć ich żyche. Dosć rozumu / znáć prawdę / tey
kto nie zna / ábo nie niewmie / ábo wszytko co v-

Exodi: 8.

mie szczyra złość / a złość gorzka niż trucizna wielom szkodząca. Czytajże proszę cierpliwie a jeśli cie też duch twój niespokojny napadnie / y przy afekciech własnych zostąci także / lay bluźń / złorzeczya ko nabórziey chceś / bá y piś / iedno też o tym niech wiem / y v nas opiorko nie stało / o pá pier też łacno : A coby ná nim piś / ten nam vżyczy / ktory nas posyláiac kazał abyśmy nic nie myslili / ábowiem on gotow nam dodać wszytkiego czego potrzeba będzie. Z tym Kátolíkowi zdrowia z lástką Bożą. Heretykowi vznámiá prawdy vprzonym sercem żyćze.

D I A L O G

P I E R W S Z Y.

KATHOLIK, EWANIELIK.

KATHOLIK. W Piśmie Święte / y rozum
przyrodzony / y sam bieg rzeczy na świecie iawnie to po-
kazuje / że każde rozdwojenie / y niezgodą coś za sobą zte-
go wleże: co gubi Państwo / y Monarchie niszczy / Nie-
zgodą. Co wszystko zgoda na świecie porządek psunie /
Niezgodą: z Ktorey (iako z głowy na wszystko ciało cho-
robą) zniszczenie na wszystkie Rzeczypospolita rozlewa się:
wiecieżli niezgodą w dozesnych rzeczach taka zaraze czy-
ni / daleko więcej w duchownych. Te różności wiar zaiste
panieśadiedzieć mi się zdadza bydy nie z pożytkiem o-
czyznie naszey. Ahowiem rozdwojenie wiary / y chęć spólna /
y ratowanie potrzeb Koronnych / y pomoc przeciw nie-
przyjaćielowi / y obmyślanie zdrowia Rzeczypospolitey
dwoi / Bą zgoda w niwece obraca: zaż nie czytamy iako
przed nami mało przyjaźni między sąsiady / szczyrości mie-
dzy ludźmi / zdrowe rady y zgodne między Senatory / ra-
towanie ochotne między syny Koronnemi / posłuszeństwo y
miłość poddanych przeciw Krolowi bywało: a teraz bo-
gątszy po trzebnemu żydem: sąsiad sąsiadowi Turczynem:
Senator Senatorowi nierzkać sentency / ale y zdrowiu
przeciwnym. A ci coby mnieyszą wtrata / a z wieczną sławą
oczyzyny bronić mogli / wola ten koszt na wszystkie zbytki
obrocić / a gdy iakiey od nich Krol pomocy dla ich wia-
snego dobrego żada / co mówią: co czynią: wsak się tego
napatrzamy / nie mówie nasłuchamy / same Seymy na Kto-

W Wene-
cyey.

Báśśa
Máchmet
Budzyn-
ski.

re sie niemal co rok ziedzamy świádega / iáko kleska náśśa
oyczyzná podeymmie w vtrácie y sławy y pieniedzy : pienie-
dzy / bo to co ná iednym Seymie strawiemy / mogłyby do-
bra obrone od nieprzyiáciela obmyślic : sławy / że ták
wstáwicznie rádzac nie wirádzimy : záczyń nie tylko cu-
dzoziemcy Chrzesciánie / ále teź y Pogánie pósmierisko
z nas sroia. Powiem co mi teź powiádano : W iednym
miescie Włoskim ná plácu góśie práwie wśyckiego stek
ludu / Englarzow kłká w mástkarách stáneto / ktorzy Syem
Polśki obwoływáli ; Stucháge spodziwáiac sie czego
osobnego / z pilnością czekáli : zátym Englarze wyszedşy ná
Theatrum / ieli sie bez porzadku wbiegáć do nieyscá / y ták
rzedem nierzadnym siadşy / ieden z nich poeznie mowic /
drugi mu sie sprzeciwia / trzeci wrzeszy / drugi mu sie w
rzecz wyrwa / ten to / ow owo imie powiádáć / drudzy mu
milczec káza / drudzy audientia czynia / iedna ráza wśyscy
w zátym ieli sie sámi niewiedzac o co swárzyć / ledwie ná-
koniec do zawtóstkow nie przysło : po długim swarze / roze-
šli sie / á ten co ná ostátka odchodzit / rzecze słuchágom :
Acóž macie Syem Polśki ; śmáli sie wśyscy temu / nie bez
náśsey wielkiej zelżywości. Pátrzciefś iáko náśś narod w
wśego świátá przedtym był podziwieniem / teraz pósmie-
wiskiem zostáł. A Báśśa ieden Turecki słuznie nas iednym
słowem wymálowáł ; Syem Polśki (powiádá) wláśna
klatka pełna rozmaitych ptákw. EW. Jákożby to ro-
zumiec ? KA. A ia sam niewiem / ále iesli sie gádáć go-
dzi / powiem co rozumiem. Jáko ptacy w klatce roznych
nátur będąc roznie wrzesza / ták náśśy do kupy ziechawşy
sie / z rozneimi fáctiámi / rozne y przeciwné rády y sentencie
wnosia. Do tego / że nigdy śnádniej ptákw potápáć iá-
ko w klatce : ták y nas nigdyby śnádniej pozyc nieprzyia-
ciel nie mogł / iáko gdy Seymniemy : gdyż miáśto Seymo-
we / wśytká w ten czas Polśka / w ktorym iáko w klatce

siedzimy.

siedziemy. EW. Bądź wiara prawda / bo nie tylko że się
 rosyjscy Pánowie y Urzednicy Koronni do Eupy zieżdzą-
 ia / ale też z soba żołnierzą / granic pusto odbiegając / zaciąg-
 gają : y ná Syem / iáko ná wojne iáda / á Boże wchoway
 w ten czas nieprzyciela przedkiego / ktoby mu granic bronił ?
 K A. A co gorza że ziechawszy się z takimi zaciągami / taki
 koszt nátożywszy nic nie spráwia / czym do siebie nieprzyja-
 ciela iáko by wabia. EW AN. Coż wždy tego za przyczy-
 ná ? K A. Inaczej rzec nie moze / iedno niezgodá / á nie-
 zgodá z rozroznienia wiari : záczym tá nieszczęśliwa Confe-
 derácia wшыtkiego złego iest nasieniem : bo tá dozwała
 wierzyć iáko kto chce : y dla tegoż iuż v nas nie trudno y
 o Turecka wiare / á czekaymy że iesze wniosła iáka gorza
 y zaráżliwosć. EW AN. Jeszem o takiey wierze nie sły-
 chał. K A. O przezwišku bo się Chrystyanami iákimis zo-
 wia / moze bydy / ale samey rzeczy Lubelski y Podgorzski
 kray doznawa / bo sietám ci Turkowie nie rzekę Turko-
 wie wylegli. EW AN. Azaby mieli co mieć w wierze z
 Turki pospolitego ? K A. Tylkoć námiwienie bo mie y strách
 mówić o tym / á ostátka się domyslay. Nápisat z nich ie-
 den naprzednieyszy Turk o Pánie Chrystusie mówiac : że
 przed národzeniem z Pánny Márycy / nie był. Druga / że
 iego meká nic nam nie záslużyła. EW. Prze Bog nie mo-
 গেc takiego bluźnierstwa słuchać / y sami Turcy nie są tak
 brzydkimi / bo go zá świętego y wielkiego Proroká máia :
 á co wieśta niewieni czy omyłka : Czytatem list Cesárzá
 Tureckiego / do Cesárzá Chrześciańskiego ktorego date
 piše / á descensu Christi 1530. to iest od zstapienia Chrystusowe-
 go / toć znáczy że był przedtym kiedy zstąpił. K A. A wždy
 tym Chrystyanom Tureckim / takie bluźnierstwa piśać
 wolno / bo Confederácia pokryła. EW. Zle rozumieś bo
 Confederácia nie sluży iedno nam Ewánielikom / gdy w
 ten czas iesze takich bluźniercow nie byto / kiedy Confede-

Confederácia
 raciey pp
 iytli.

Nowo-
 Encency.

Socyn w
 ksióstkach
 de Servato-
 re.

In libro E-
 pist. Turci-
 carum.

Confederácia prawdziwa
która.

Confederácia herezjckanie
jest prawdziwa.

rácia pisaño. K A. Jeśli ten argument ważny/ tedy y wam Confederácia nie służy/ bo y was nie było kiedy w Korczy/ ná rosyjscy zgodnie bez żadney protestácie zachodzący ná prawdziwą Confederácia sprzysięgali sie/ nie tylko stára wiara trzymać/ ale ktoby z Czech chciał iaka nowa sekte wnośić/ takiego bezecnym y dzieci jego mieć/ y dobrá jego (jeśli dobrze pomnie konfiglować) prawem pospolitym obwarowali. E W. Ale nam ná Koronácie poprzysiężono prawa. K A. Prawda że prawa/ ale Confederácia nie jest prawo/ bo ná nie zawzię proteściati zachodzity/ nie jedney osoby/ ale całych powiatow: iakom w Poselskiej izbie czytał Ptockiego Woiewodztwa drukowana proteściatia. Do tego/ day to żeby prawem była iako wy chcecie/ á nászą wiara od początku Chrześciaństwa nie prawo? Toć nam ie poprzysiężono nie ode dwu Krolow tylko iako Confederácia/ ale od wszystkich Chrześciańskich; Toć nam nie moze być gwałcono: toć naszych kościotow ani ich dziesięciny wolno wydzierać/ toć zgola pierwsze prawo wcale trzeba zachować/ á bledow do stary wiary ktorasiny zaraz z Chrześciaństwem przyieli/ nie wnośić. Do tego/ jeśli sie domagáta Confederácie od nas/ za ktora żeby wierzyli iako chca/ czemu też oni naszym takiejże wolności nie dopuszczáta? E W. Acoż wam czynimy? K A. W Polsce nic tak iawnie/ bo niemáß was zsto/ ale byście mogli/ y tu byście z nami czynili/ co y w Angliey ná naszymi wydziwiała: bo jeśli teraz w tak lichy potedze/ przedsie siła Kacholikom y w stawie y w dobrách duchownych škodzić: coż gdybyście sie zmocnili? E W. Je W. M. nas zelum wykláda sobie/ á tejesiny my nie Anglicy/ tam inße prawa/ inße obycaie/ wedle ktorých czynia/ co zdrowego być sobie widza. K A. Wszak dar Boży wiara/ á wy też ani prawem/ ani zwycaiem dawnyim/ wolności takiej dochodzić/ ale to

istotni

iakimś pismem S. pokazuje. Wierzećli pismu wierzyć/
 y wedle niego nie wedle Konstitucy i myśli sobie wko-
 wanych wolnymi w wierze bydz mamy? Czemuś nam też
 wedle pisma takicy wolności nie dopuszcza: Przeczytajcie
 edykt sobie Angielski na Kacholiki, wyrzycie co tam za Con-
 federacia. EW. Zronia wiem to/ ba y Karza/ bo niech-
 ca cierpieć między sobą Kacholikow. KA. A my czemu
 między sobą cierpieć heretyki mamy? y opuścimy stáro-
 żytna wiare/ nowcy sie takieyśi chwytac: oyc nasze swie-
 te potępimy/ tych sie nowych Apostolow trzymac: stare
 Wino przyiaciel. Storo wiara/ nasza przypowieść nale-
 pszymi zowie. Starecy wiary pożytki świadeza rozszerzone
 granice. Nowcy wiary państwa/ w rece pogańskie pod-
 ne/ y napoty zniszczone/ barzo dobrze z zalem swym wiecz-
 nym syce. Nieszczęsna to matka ktora potomstwo na swa
 zgube rodzi: nieszczęśliwa Confederacia co takie pożytki
 optakane przynosi: Darowo mowia swawola w piekle go-
 re. A Confederacia co? Swawola perwio/ ktoreyby po-
 staremu dobrze w piekle/ nie wnosic iey do naszey oyczy-
 zny/ by od niey zapalona/ z Grecia y z Węgiersta nie poro-
 wnata sie kraina. Jakiś wiec po schodzie do takicy zgu-
 by postepujemy. Pierwszy to stopien do zguby iest/ bez-
 wsiydu y bezpiecznie grzeszyć. Drugi / gdy takich nie ka-
 rza. Trzeci inż bliższy wпадku/ gdy występnych występn-
 mi/ zwad sie nie godzi. Czwarty tuż zguby/ gdyby nawiet-
 sey zbrodnie popelnione/ żaden nie żaluje ani obciaza.
 Piaty prawie na progu wпадku / gdy nie tylko nie obciaza
 niest/ kiedy sie co bezecnego zstanie/ ale iestze y chwala/ y ta-
 ka nieczyste fortuna. Szosly / a ten inż w same przepaść
 wypycha/ gdy nie tylko pory nie karza / ale razez iey swo-
 bode prawem y Konstitucjami wariuz. Do tego g dzie
 przydzie/ cnota y wężliwość tak chornie / tak / że byś kladł
 masz łopata y wszystkie lekarstwa do łupy złożył / nie mo-

Starecy &
 nowcy
 wiary po-
 żytki.

Confede-
 racia wla-
 sna swa-
 wola.
 Wschody
 do zguby.

że bydy zleczoná. Ginie/ y ták ginie/ że z swojá zguba/ zgu-
 be tákiemu páństwu nieodwrotna przynosi. W polsce
 záżęty sie sekty nowozmyślone / ieli sie do nich bez wstydu
 przetożonych/ y boiażni prawo polskich przymieszywać kár-
 nosć ich : wprawdzieć práwo kazało / ale executorowie
 niechcieli. Co wieśsa/ heretykami zwać ich nie trzeba.
 Ażaluię kto że ták siła ludzi tych sie zabobonow ieto: choć
 práwo z nimi zásiadać bronito. Przez spáry iedni pátrza.
 A drudzy to y chwala/ y tákie forytua. Nakoniec co?
 chca práwá/ żeby im wolno wierzyć co/ y iáko chca/ day-
 cieś im/ ali oni dziś kościoty łupić ima/ intro Syem sobie
 ztoża. Potym rebelia wezyna/ ná duchowne sie oburza/ aż
 nákoniec y sasiadom Rátholikom/ bá y Krolowi sámemu
 podobno przepusćićby niechcieli. Czyńże mu co chceś/ á on
 práwem iesli reka nie może bronić sie będzie. Tá k byto we
 Fráncyey/ s ktora ma iákaś Sympátia polská. Ew. Siła
 W. M. náмовit / y wiere pomowit/ á podobnaz to rzecz
 śláchetney Krwi polskiej do tákich ostátkow przychodzie?
 K A. Szláheckiey Krwi / nie / ale heretyctwu iest to wta-
 sność nieodbieta/ á ile gdy práwem zástoniona. Żaś iuż Sey-
 mikow sobie w Toruniu y gózie indzie pod ramięniem
 Krolowstwu náw wola y zákazanie B. J. M. nie czynili?
 Żaś Kościotow tyle dziesiátkow nie zniszili? Żaś Seymo-
 we spráwy raz zátrudniali? To iesze Confederácia niedo-
 ślá: To iesze we zbroie práwá Koronnego nie obleżeni/
 á wóždy iuż wojne wytrebuia. Ach smiatáś to obludá he-
 retyctwo. ták/ że y chłopá przeciw pánu/ y poddánego prze-
 ciwko Krolowi zbuntuię: swiádkiem tego Sásła/ Helwe-
 cka/ Brábántska/ y inšie tym przyległe kráiny/ że przez Lu-
 trá chlopi omamieni (wedle Ewángieliey Luterkiej/ ktora
 to háślo ma/ *Euangelium sit sanguinem, á drugie libertas Euan-
 gelica nemini subest*) ná pány powstáwšy / siła škod náczyni-
 wšy/ nie przestáli broić/ aż nie bez rozlanie Krwie páńskiey/

hanielnie pomordowani. Ale y lat kilka temu co w Raku-
siech czynili? świadczą pale / subienice / kota na których
pełno takich swawolników / na okaranie drugim nawręka-
nych / do tych czasów widzieć. Tego się podobno tym Apo-
stotom nowym y u nas chce / ale na żaby do lasa; chyba
żeby nam P. Bog za grzechy nasze sprawiedliwym sadem
swym / zginać nąznaczył. Lecz jeśli z Umiłowiciami do poku-
ty wdamy się / a P. Bog na nas okiem miłosierdzia swego
wejrząc będzie chciał / napierwsza nam łaskę okaże w tym /
że Confederacja ta z Polski do Pogan kiedy zapłoty / y i-
ako kula iadem napuszczona z ciata Rzeczypospolitey naszej
pierwszy wyymie / róż y rane kłopotow y niebezpieczeństw
wspelających goić będzie. EW. O byś milczał / niewiemci
kto ta Confederacja bierzciey promowanie / czy naszym / czy wa-
szym. KA. Wą to nowa żeby Rákholicy taka truciźne dusz
ludzkich / Bą y wszytkiego doczesnego dobra nieli mnożyć /
ponieważ wiemy co ieden Turecki Cesarz o heretykach
mawiał: oni mi (pry) gala / iabie / oni zwierzę wódza /
ia łowie / bez nich trudnobyś wskurąć miał / te gdy tam
mam / iakobyś swoje woysko miał. EW. Biedybrim
niewiedziać / nie mówilibym. KA. Wą rad wysłysz. EW.
Rozumiesz ty że Confederacja rozzerwata Syem? KA. Ale
co? EW. Imia / nie rzecz kiedyby byli niektorzy prywat
swoich dociągneli / Confederacjiaby była nie pomogła / a
Syem Seymemby był: ale gdy wyżrzeli prywatiste że im
nie sły rzeczy / Confederacystow dolnych podburzali / a sa-
mi na gorze lada cym czas stracać na to pieki / żeby z
Seymu nic nie było. Atoż kiedyby Confederacja zniesła /
pytam cymby swego dopinali tak cicho żeby ich nie po-
ślakowano? ponieważ oni nie śmieć iawnie dla priva-
ty rozzerwać Seymu / boby ich Ráklinami zwano: ptaży-
kiem Confederacicy się przykrywali / y tak co ich prywaty
zbroia / na Confederacja Mładaia. KA. Zheretycka i-
ako

Ionaz.

Kosie,

coś ieliście sie mowić. E W. Nialto to? K A. Jákos
 ná potwarz nie pomálu zánošicie/ swoje o tey Confe-
 ráciey páráboły práwiasc / á onoby škodá kogo inšego
 swemi láchmánámi odšiewác / bo káždy zna czyjá to su-
 kienká / wiem że nie ná Bácholiká brano miaré / zá czym
 sie teź ná jadnego nie tráfiť zgotá krotko (ále mi odpusc-
 cie) powiem. Nie wierze žeby sie táki miał miedzy Ka-
 tholikámi nálešc / ale iesli / goršym go niż heretykiem
 mniemam / y vsam Pánu Bogu že táki w krotce y zdrowia
 ze wšykim pozbedzie. Bówiem Bog ták wielkiey Przymody
 swey długo cierpieć nie Będzie. Ale iákolwiek tedy wy wi-
 dzac ták wielkie škody / melibyscie odstapić tey Confe-
 deráciey / á do Košciolá prawdziwego przystapić / žeby
 w te mášťkare przybieráac sie / tákich rozruchow y nie-
 zgod tákowi stroic nie mogli. E W A N. Wšákiesny
 my w Košciele prawdziwym / przy ktorym y gardl swych
 klásdz nie žalujemy. K A. Dosyć nabožnie / ale gdyby
 Uteroná ábo Dioklecianá wyształ naprzednieyszy wáś Mi-
 nister / odmienáby słowo. A teź choćby y takim mezcenni-
 kiem zostal / ieszeby mu nie pomogło do zbawienia / bo
 prócz Košciolá prawdziwego zbawienia niemáś. E W.
 Cóż / ábo y náš nie prawdziwy Košciol? K A. Pewnie
 že nie. E W. Dla Boga powiedz mi / po czym dochodziś
 prawdziwego Košciolá? K A. Juź to trudne rzeczy ná
 mie / ale chcešli wiedzieć / mam X. Plebaná ktory sie tym
 báwi / posle poń / tenci to wymiedzie / y iáwnie písmem
 dowiedzie. E W. Rad slucháć bede.

DIALOG WTORY.

X. PLEBAN, KATHOLIK,
EWANIELIK.

X. PLEBAN. Bóże day to áby przyście me mogło bydyć ku pożytkowi. K A. Za P. Bog zdárzy: A to pan sásiad moy po dlugiey rozmowie w niektórych rzeczách/ przypadł ná to że sie v mnie znákw pewnych prawdżiwego Kościoła iáś domagáć/co żeby mu sie zgruntu wywiodło/ gdyż tonie moiey głowy po wasem postat / prosząc żebyście to uczynili. X. P. Z checia rad/ byle pan z tákąż checia odciąwszy áfekty wszytkie same prawde obieć ráiac/ chciat słucháć. E W. Bede bárzo rad. X. P. Dobry znák zdrowia/ kto sie chce leczyć/ chory lekárstwem gárdzac/ śmierci błiski/ gdyby ták wszyscy słucháć chcieli/ dobrzeby sobie porádzili/ y rychleyby prawdziwa wiáre poználi/ gdyż wiára z słuchánia/ á słuchánie z słowá Bóżego pochodzi. E W. Wszak my téż słowá Bóżego słuchamy od nášsych Mništrów. X. P. Aci iáko moga przepowiadáć gdy ich nie posłano? E W. Coż nie posłano? Jáż v nas Seniorów niemáś ktorzy posyláia? X. P. Niewiem zład te máia moc/ bo tá nielátkom ále duchownymi jest zlecóna/ zdami sie że nie ták zá Apostolów byto / choć sie do nich odzywacie; ále tákci to bywa/ wymysliwszy sobie wiáre/ wiec y rzedy/ á nie słysza co do nich Bog mówi/ Mówiażem ich postat/ á nie poslałem. Jáiste ták/ bo Pan Christus posyláiac Apostoły mówił im: Idźcie ná wszytek świat/ co Dawid przedtym że ták bydyć miáło powieść: Na wszytkie ziemie wyszedł głos ich. A wáśzy że z

Rom: 10.

Ier: 23.
Ministro
wie nie s
posłani
od Boga.

Mat: 23.

Psal: 18.

Psal: 102.

Psal: 44.

gniazdá nie śmicia wylecieć/ znać że nie są synami onego
Orla/ który swoim kazał po wszystkich świecie latać/ y kto-
rych młodość iako Orla co dzień się odnawia/ bo toż y teraz
miasto orców narodzeni synowie y namiestnicy ich/ czynią i
że nie tylko w Polsce/ ale y na Nowym świecie/ gdzie
przedtem nie bydy ziemie Philosophowie rozumieli/ teraz
niemal wietrze krainy niż nasze/ Chrześcían prawowier-
nych z kátwochwałców obrzydłych naczyniwszy/ z nimi
pánu Bogu ná cześć y chwale zaśiedli. E W. Coż ábo
też naszych niemasz w Lipsku/ w Wicemberku/ w Genewie/
w Anglii/ y gdzie indziej? X. P. Są/ ale tak waszy/ że
byście ich wiary nie zrozumieli/ tak od was są różni/ iako
pies od kótki. E W. Nie ufam. X. P. Ale ja ufam/ bo
wiem/ pytam iaka to zgodá/ w Wicemberku cztery są
krámenty/ w Lipsku trzy/ á u was tylko dwa wyznawáia.
E W. Ináczey to Ministrowie naši wdáia/ y lepieyby by-
to kiedybyście z Ministrem przed nami pomowili: pośle
poń iesli chcecie. X. P. A ia tym rádnieyşy/ im się y gło-
biey y dowodniey będzie mogło mówić/ zdarzy Pan Bog
że się czego zbáwiennego náuczycie.

DIALOG TRZECI.

MINISTER, EWANIELIK,
X. PLEBAN.

MINISTER. Ná żádanie wáşe przyşe-
dłem słucháiac czego po mnie chcecie. E W. Tak się rzecz
ma: nápadł me mój pan sąsiad wezwáac mnie z strony wiá-
ry/ do czego się y X. Pleban przyczynił: ia jem im odporu
dać nie mogł/ wolatém to ná was włożyć/ którego ieś po-

winność

winości Owiec swych bronić. M I. Zakazania w nas Sem-
 orowie wedle nauki S. Pawła niepotrzebnego gadania.
 E W. Na to nowa / toczy zaraz lepiej przyznać im / że le-
 piej wierza & postoby to na pharyzeuse / co w Szabat
 wołu z studnie wyciągnąć nie bronia / a chorego leczyć za-
 kaznia. O frąski domowe nie tylko że sie swąrzymy / ale
 y w kłopoty wielkie zachodzimy / a o zbawieniu nie mamy
 sie gadać / a gadaćac prawdy sie wzywać Jednoć to Ma-
 chometanie by psi wściekli bić sie zaraz a nie disputować
 kaza. X. P. Panie Ministrze iesli tak wszystkie pisać przy-
 wodzicie iako to / dziwna rzecz iako was nie posłaknia :
 Azaj Pawel s. Broni wiary sie wzywać Niepotrzebnego
 gadania broni / prawdą / to iest sposobu iakiego wy w di-
 sputaciey zażywać / broni : kiedy wiec albo rzeczy do wia-
 ry nie należące / niepotrzebnie zarzucać / albo rzeczy rozum
 ludzki przechodzące / rozumem ogarnąć chcecie. M I. Nie
 wmarwiaycie w nas tego czego dowiedźs trudno. X. P.
 By tak wszystko / zam nie slysat disputaciey z Oycy Jezui-
 ty : oni mowia / że ofiarą przenaświetksa Ciata Chrystu-
 sowego iako na krzyżu y żywym y umarłym / y tym co sie
 naszych wieków rodzić mieli / pomagala do zbawienia /
 tak y teraz w naswietszym Sakramencie y żywym y u-
 marłym pożyteczna. A waszy co ? A to ksieja dla swiego
 pożytku Nhsa za umarte postanowili. A takaz to odpo-
 wiedz ? Naszy iawnym pisnem / moc odpuszczenia grze-
 chow pokutniacym bydz w kościele dowodza. A waszy
 co ? Ksieja przy totrowie nic dobrego. Naszy stowy Pa-
 na Jezusa prawdziwego prawdziwey istności Ciata ie-
 go w Sakramencie dowodza. A waszy. Jakoż to bydz
 może / azaj Pan Jezus nie w niebie ? Toć to niepotrzebne
 gadki / to. A co wam do naszych / iesli iakies / występkow.
 A co potym / pytać sie iako to może bydz prawdą co wie-
 rzymy : poniewaz to tylko wierzyć a nie wiedzieć nam ka-

Ewangelia
 Ministrów
 wsta.

1. Tbi: 1.

Luc: 14.

Heretycy
 iako dis-
 putują.

Kościół
jest wszyt-
kiego fun-
damentem.

Psal. 121.

An. 1587.

An. 1578.

zano: gdyż to ten mowi / który oszukać nie może. EW.
Zgola pánie Ministrze ja mam wielka chęć słuchać wá-
szej dziś rozmowy / á nie o czym innym / iedno po czym pra-
wdziwy Kościół poznać / bo to wszytkiego jest fundament.
X. P. Dobrze W. M. zowie fundamentem / bo Kościół
jest Centrum wszytkiego dobra nászego / wiec iáko im sie linie
od Centru swego bázyley oddalaia / tym Końce liniey od sie-
bie dálse sa: tak też im sie ludzie od Kościoła prawdziwego
daley oddalaia / tym też y od prawdy y od siebie we wszy-
tkim sa roznieyszymi: toć Dawid powiedział: Dla domu
Páná Bogá nászego życzytemci wšego dobrego. Wraz-
cie iesli sama rzecz nie tak sie dzieie: coby było Krolá
Páná nászego z Césárzem poiednáto inszego / by nie Ko-
ściół: Co Krolá Hispańského z Fráncuskim. By nie stroż
Kościółá Chrystusowego widomy / który ich záwaśnienia
wziawşy ná sie niepodobne do poiednania porównat: A
teraz takie niezgody zład miedzy náşymi / (że nie mienie)
Polaki: Że nie do iednego Kościoła chodziem? Altoż ná-
śnięysza rzecz / znać Kościół / ten poznawşy / onego słuchać /
bo śladzić w wierze nie może / y wszytko choć nád rozum
wezy przyjmować y sercem wierzac / wşty wyznawać. M I.
ponieważ żeście ná tym sie záśádzili y ia ná to przypadam /
y iesli dozwolicie w przód powiem znáki pewne / po któ-
rych śnádnie poznać Kościół prawdziwy. X. P. A dozwá-
lam y tak przystoi / żebym wam wáśze znáki iesli iákie nie-
pewne beda / prawdziwym dowodem wystrobat / á znáczy-
ne y niepochybne miásto nich náznázyl.

DIALOG CZWARTY.

MINISTER, X. PLEBAN,

EWANIELIK.

MINI,

MINISTER. Panie Boże wszechmogący /
od którego się wszystko poczyna / y ią też te rozmowy od cie-
bie zaczynam / proszę cię abyś raczył prawdę naszą pokazać /
a twoje wiernie wybrane w ich wyznaniu potwierdzić.
Do rzeczy tedy przystępując / znaki prawdziwego Kościoła
powiedam / ażeby ich mogli siłą wylizyć / ale dla Kto-
kości tylko dwa namienie. Pierwszy. Prawdziwe opo-
wiadanie słowa Bożego. Drugi / prawdziwe Sakramen-
tów używanie : te kiedy się nabyć / tam jest prawdziwy
Kościół. X. P. Dla gruntownego zrozumienia trzeba rze-
czy niektóre wiedzieć / to jest iakie znaki być powinny Ko-
ściół / przez które ludzie mają czego dochodzić / a trzeba
żeby miały przynamnieć dwa przymioty. Pierwszy / że znak
ma być znaniom / niżli ona rzecz która znamionuje / bo rzecz
nieznanioma przez nieznanioma okazać / jest barziej zatr-
udniać : Drugi / żeby znak onej rzeczy która poznać mamy /
własny był a nie drugiey pospolity : bo kiedybym pytał się
po których znakach poznać mam waszego Seniora nastar-
szego / a tybyś powiedział / ma dwie oczy / brode podług-
wata czarna : są to w prawdzie znaki / ale niedostateczne /
bo siłom pospolite / nie tylko samemu Seniorowi. Wraż-
myś teraz / jeśli wasze znaki mają te własności. Wyprzy-
kład : Opowiadanie słowa Bożego / iaki znaniom się ludziom
niż Kościół : Pytam czy znali uczniowie Apostolscy w kil-
ka lat będący po Panu Chrystusie Kościół czy nie ? M I.
Znali. X. P. po czymże go poznali / po piśmie ? a pismo
gdzie w ten czas było ? jeśli rzecz się z słowa Bożego na
ten czas jeszcze nie pisanego ; A czemuż trądzicie które są
dawniejsze niż pismo / wyrzucacie ? Druga. Pytam / mie-
dzy wykładem a wykładem pisma / z nich któryby prawdzi-
wszy był / kto rozsądza ? M I. Duch s. X. P. Prawda ;
ale przez Doktory / y Biskupy które Pan Chrystus zostawił

Ministro-
wskie zna-
ki.

Znaki pra-
wdziwe co
są własno-
ści mają.

Trądzicie
dawniejs-
ze niż pi-
smo.

Mat. 15.

Gal. 1.

Gal. 2.

rzadzić y sprawować Kościół / ktorzy o sobie mówią ono Apostolskie ; Tak sie zdało Duchowi ś. y nam ; iako to y Paweł ś. czynił ; Ktory choć naukę swą wziął z skłoty niebieskiej / nie od ludzi / przedsię ją dawał pod rozsadek Apostolski. Ci nie tylko że między wielą Ewangelistów Tytodemą y ś. Bartłomieją y innych odrzuciwszy / tylko czterech czytać postanowili / ale też y wykład pisma oni rozsądzać y wznować moc mają ; iako to wszystkie wieki iawnie pokázują. Pierwszego wieku Ktory w sobie sto lat zamyka / wszelą sie była kwestia o Ceremoniach starego Zakonu / iesli ie mieli Poganie nowo narócenie do Pana Chrystusa zachować albo nie ; *Concilium* (na Którym Piotr ś. był Papieżem) postanowilo że mieli bydz wolni / na czym wszyscy przestáli. Wtorego roku o dniu święcenia Wielkieynocy ; te Wiktor Papież w Niedziele obchodzić postanowił / świadczą historye. Trzeciego wieku Nowacy / ktorzy przeli bydz w Kościele odpuszczenie grzechow przez pokutę / *Concilium* Rzymskie za Korneliuszą Papieżą / potepilo. Czwartego wieku Aryany o Synu Bożym źle trzymające / *Concilium* Niceńskie za Sylwestrą Papieżą. Następny o Duchu ś. fałszywie uczące / *Concilium* Konstantynopolskie za Damazą Papieżą potepilo. A opuścivszy inne wieki / za naszego / Luteranńskie / Kalwińskie / y inne z nowu wskrzeszone błędy *Concilium* Trydentkie fałsem y zawiedzeniem dusz ludzkich / y nauka ścianańska bydz wszystkiemu światu okazało / y pismem ś. iawnie przekonało. M I. Takci iest / ale niewiem czyja mocą. X. P. Małey rzeczy niewiesz / slychales co ono Pan Chrystus Piotrowi mówił ; A ty niekiedy nawróciwszy sie potwierdzay bracia twoie. M I. To Piotrowi / a lenie Papieżowi. X. P. Awo zgoda starszemu w Kościele ; ale iż Papież przez następowanie porządne iest nastarszym / tedyć y Papież moc taką ma. M I. Nie wszyscy na to przyzwalamy. X. P. Wszak y

Lucy 22.

Pana

Páná Chrystusa nie wszyscy za Messyasa przyjmowali/
 a cożby iego namiestnika. Zgotą wyjawiszy troche war-
 cholnych mozgowcow / wszyscy świat niemal y stary y
 nowy Papieża / Páná Chrystusowym namiestnikiem wy-
 znawa y onego słucha / wiedza bo / że kto Kościół nie
 słucha / jest iako poganin ; Bo jest świecca nie pod kor-
 cem / ale ná lichtarzu / to jest w Rzynie głowie wszy-
 tkiego świata postawiony. Zaczynam y z daleka przycho-
 dzący bywają przezeń oświeceni / to jest w prawdziwey
 wierze wyćwiczeni. A tym się dzieje / że Poganie kto-
 ro w Chrystusa wwierza / nie w innym Kościele / iedno w
 którym Papież rządzi / żyją : czym widać się że znaiomsi
 jest Kościół niż pismo / ponieważ pismo do Kościoła ná
 rozsadek odsyłamy : zaczął więc jest Kościół znakiem
 pisma prawdziwego / niż pismo Kościoła. Druga / azaż
 pismo znakiem własnym jest Kościołowi prawdziwemu/
 tak / żeby y drugim Kościołom fałszywym nie był pospo-
 litym : MI. Inaczej nie trzymam. X. P. Albo swej
 opiniei odstąpiś / albo tu wnet obaczymy nowa Confede-
 racia / która wszyscy te sekty by nagorsze Kościołem pra-
 wdziwym wezmie. Pytam / Aryanie sili prawdziwym Ko-
 ściółem Chrystusowym : MI. Boże uchowaj tego po-
 zwolić / iakoby też y zaraz y Żydom przyznał. X. P.
 Pytam ieszcze iesli pismo máia & iesli nie máia / czymże
 swoich błędów broma & Jesli máia / toć máia znak Ko-
 ściółá prawdziwego. MI. Máia pismo ale ie źle rozu-
 mieia. X. P. To nie pismo jest znakiem ale dobre rozu-
 mienie. MI. Oboie pospółu. X. P. A w którymże Ko-
 ściele to oboie jest : Jesli rzecześ w naszym / y Aryan / toż
 y wszyscy co ich jest Sektarze : Także krótko mówiac y
 prawdziwe używanie Sakramentow wszędzie y wszyscy te
 sekty sobie przywołają : Naucz mnie iako w to potrafi-
 ć / żeby między nimi prawdę znać y należeć. MI. Dzień

Math: 18.
 Lucę 8.
 Papież
 świecca
 ná lichta-
 rzu wystá-
 wi. np.

Psal: 3.

Oporny
jest stráco
ny.

Matb: 4.

Znátki Zec
retyckie y
Bátholi:
kom wła:
śnie słuž

to on wielki Páński okaże / táń obaczymy. X. P. To pra-
wda / ále to dáleka áppelácia / tábý nam trzebá wie-
dzieć / ábysiny w on dzień mogli sie ztego słuchania nie
bać. E W. Prawda sie rzecz ma / kto sie wporu trzyma /
ábo jest głupim / ábo zguby błisko : zgotá ia przeciw ro-
zumowi wporém niechce robić : ia sam te znáki odrzucam /
á mam przyczynę : znátek dowodny nie ma bydz nigdy od
oney rzeczy ktora znáczy / oddzielony. Ale písmo nie zá-
wse byto / toć ábo Kościół nie záwse był znáiony / ábo
písmó nie jest znákiem Kościoła. Do tego / gdyby czego Bo-
że wchoway / Poganin ktory podbił pod swa moc wszytkie
Chrześciani / y písmá wszytkie náše popalił / musiałby zá-
raz y Kościół wstać / boby go po czym nie byto poznáć. Co
nie grzezy / gdyż Kościół Chrystusow ma trwáć áż do sa-
dnego dnia. Nádto / co mi zá znátek ktorego wszyscy / choć
od siebie iáko woda z ogniem rozni wzywáia. A sam ná-
ostátek dyabel kusac Pána / písmem álegował / coż czy y
on jest Kościołem : musi bydz zgotá inše háślo dowo-
dnieysze / po ktorym Kościółá dochodzić trzebá. Przeto E.
mily Plebanie / proszę wedle obietnice swey chcieyćie po-
wiedzieć cobyscie wiedzieli. M I. Powiádayćie / wysćie
moie wystrobáli / ia wáše znáki wydymuchne. X. P. Do-
bre y madre zdanie wáše o tych znákách / że nie są dowo-
dne / á zgotá nie są znákami ; Ale pozwolmy tego / czego za-
den práwowierny pozwolić nie może / że te znáki są znáká-
mi. Tedy ia to pokáże / że te nawtásniey náyduia sie w
Rzymstkim Kościele. M I. Rad to wstysze iáko ztego wy-
brnieś. X. P. Jedno ty z wporu wybni / o mie sie trzebá
frásować máto / sama to rzecz pokáże. Pytam / po czym
prawdziwe przepowiadanie słowá Bożego poznáć. M I.
po tym / kiedy sie nie áni przydáie do písmá / áni odeymnie /
áni wykrecá wedle wymysłu nowego. X. P. Pytaymyś
sie / ktory to Kościół zachowuje. M I. Niewiem ktoryby

inſy iedno naſz/ y dla tego ſie Ewanieliſtami zowiemy/ że
nie iedno co w Ewanieliey ieſt/ ani wierzemy/ ani wezmemy.
X. P. Sprobuymy/ Naprzód trzeba wiedzieć/ że przydać
zgoła co do piſmá nie ieſt złe/ ale kiedyby co takiego coby
przeciw piſmu y woley Bożej byto przydano / to ieſt nie-
cnota przeważna; Ná przykład/ każe ſie piſmo P. Bogu
modlić/ ale ſtoiaćli ábo ſiedząc/ nie doſzło/ Wiec Ká-
tholicy że ſie kłęcząc modla/ przydali wprawdzie do piſmá
ale nie przeciw piſmu/ bo iáko nawieſta Bogu wziętoſć
czynić/ minawſy piſmo/ y rozum ſam każe. Lecz co ſie tyje
przykładania do piſmá przeciw piſmu/ ſłuchay kto tego
winien : ono ſłowo/ Sáma wiara wſprawiedliwia : kto
przydał? gódziło w piſmie? á nie przeciw piſmu to? po-
niemaj wola y wſędzie wzy/ że wiara bez wſynków w-
marta ieſt/ kto tak beſpieczny ábo ráczey wſeteczny śmiał
Duchá ś. poprawiać/ y do piſmá przydawać. E W. Ná
Lutrac to powiadaia. X. P. Bá wiemci/ y temu ſie dzi-
wienie ; ale kiedyś ſie piątym Ewanieliſtá / trzecim Eliá-
ſem śmiał nazywać/ nie dziw że y piſmá po ſwoey myſli
nádſtawia. M I. A nam co do Lutrac/ my ſámego Pána
Chryſtuſá ſłuchamy/ on ieſli co przydał/ wiedział dla cze-
go. X. P. A ia zaś powiadam/ że w tym z Lutrem prze-
ciw P. Chryſtuſowi trzymacie. M I. Śmiała potwarz/
wſtrąſyła by tak nicotá. X. P. Ja ſtráſzyć niechce/ po-
twárzać też niewiem : ale pytam co zá przyczyńa/ że do-
brym wſynkom zaſługe w P. Bogá wymnieć/ mowiac/
(iáżom czytał w Wyznániu wiary wáſzego przednieyſzego
Superintendenta :) Wſynki dobre máiz być czynione/
nie przeto żeby co zaſługowały/ ale żeby wiare wyſwiád-
zały. M I. Tak wezmemy/ á ſuſinie. Bo tak Apoſtol mo-
wi : Nie ſa doſtoyne cierpienia/ do przyſtley chwaly kto-
ra ſie w nas pokáże. Ináczey krzywdę byſiny doſyć wſynie-
niu Pána Chryſtuſowemu czynili. X. P. A czemu? Sedzia

Do piſmá
przeciw
piſmu/ że
retoryczy
dają.

Rom: 8.

Matth. 25.

Matth. 19.

1. Cor. 6.

Wykład
słow Apo-
stolskich.

2. Thi. 19.

1. Cor. 4.

1. Cor. 15.

Rom. 2.

żywych y umarłych będzie tych co miłosierne rezulty czynili do nieba przyjmował? A czemuż mówił: Jesli chcesz do żywota wnieść / zachoway przykładnie Boże? Czemu tenże Apostoł mówi: Że ani wydziercy / ani nieczysci / ani zgotą wedle ciała żyjący / nie wiodą do Królestwa niebieskiego? Rozumiesz podobno że Apostoł albo Mistrzowskiemu Pánu Chrystusowi / albo samemu sobie jest przeciwny. Nie Luter to / który co dziś twierdził / inero przał: ná jedney kárcie tak / a ná drugiey ináczey pisał: rozumiemy co to Apostoł mówi: Nie są dostojne / co jest / są nie przez sie / ale z nas pochodzące / ale ile z łaski Bożej w nas mieszkającej bywają czynione: tedy zasługują / iako tenże Apostoł mówi: Każdy weźmie wedle rezultatów swoich. Druga / że tenże Apostoł wychwalał one niebieskie rośkoszy / iakoby chciał rzec: byśmy tu nadlużey y nawiecej cierpieli / przecie to nie jest / zrownane ztamtymi rośkoszami które sie w nas objawia. A co sie o Krzywdę Pána Chrystusa wszechyna / Boże day to byście mu iey już przestali wyrządzać. Bo krzywdali winney matcey / kiedy gálażka z niey wyrosta / sila winnych gron dobrych wrodi. Także y nasze rezulty dobre / że z iego łaski przez nas bywają czynione / izali Krzywdę Pánu Chrystusowi czynia? toczy go wkrzywdził Apostoł / kiedy mówi: Dochowałem wiary / Bieg odprawiłem / za co mi jest schowana korona żywota: y pewnie wkrzywdziłby / kiedyby to samemu sobie przypisował; boby mu zadano: Co masz czegoś nie wziął / a iestli wziął / czemu sie pyśniesz iak z swego. Ale kiedy rzekł: Łaska Bożej iestem tym czynem iest: nie wkrzywdza tym Bogą: y owsem wystawia miłosierdzie y dobroć iego / dając kćniac że mu nie tylko z umowy wystawil Królestwo niebieskie: ale też dopomagał mu biec / y kresu dobiec / y zgotą tak wielki kłeynot otrzymać: y dla tegoć mówi: Jesli spot z nim cierpiemy / pospólny y w wielbieni będziemy:

patrzcieś

pątrzyć się jeszcze tu przy Lutrze / a nie przy Panu Chrystu-
 sie zostali. EW. A coż ztąd tak złego wrosto że tak wza-
 X. P. To słowo Samą wiarą zbawia / otworzyło swę-
 woli do wszystkich niecnot wrotą. Bo jeśli nie zasługują
 dobre uczynki / czemuż je czynić? czemu nie wedle cięta-
 żyć? jeśliżby wiara wysławiała / pytam przed kim?
 przed Bogiem czy przed ludźmi? przed Bogiem nie trze-
 ba / Bo iego oczom nie skrytego nie jest: jeśli tylko przed lu-
 dźmi / to może w nocy zblić / a we dnie pokornie głowę
 zwięsiwszy chodzić; po cichu krążyć tysiącami / a iawnie
 po belagu ialmużnie rozdawać. Przez Żydy pieniądze na
 Łichwe dawać / przed ludźmi sprawiedliwym się po-
 kazywać / wnetby tak sprawiedliwość Chrześcijańska / w
 Pharyzejską obtudę przewierznęli / ktorych Chrystus Pan
 groby małowanymi zowie / że sprawiedliwość swą przed
 ludźmi pokazywali / a w skrytości rozmaite psoły stroili.
 Nadtę / kiedy Żyd ktory nadyje się dobrze czyniacy / to w
 uczynki iego wysławiała wiara / czy nie? jeśli wysławia-
 ła / to dobra wiara ma / jeśli nie / to wyznaniem takie wa-
 se jest omylne. EW. Pomnie że tak we Zborze wza / ałem
 ia nie rozumiał / do czego się to ściągało / teraz zgoda na
 to nie zezwalam / Bo to widzę byś przeciwko rozumo-
 wi / żeby uczynki dobre nie miały mieć wystugi / ponie-
 waż y Dawid mowi: Skłonitem serce swe do czynienia
 sprawiedliwości dla nagrody. A Pan Zbawiciel nasz
 mowi: Podjęcie wszyscy co robicie / a ia was ochłodze.
 Zgoda Luter w tym był bardo zuchwały / śmiejąc to przy-
 dawać / Samą wiarą / ponieważ tego w żadnym trybie nie
 widać. X. P. Jesze to mało / ale tamże dotożyl mowiaczał
 miżem nieprzydat y owych dwu słow / w ślaskich / y w sy-
 ekich / w ten sposób. Przez same wiara bez wszystkich uczyn-
 kow y wszystkich zakonow: a nie dźw Bo iako sam żył / tak
 chciał by y wszyscy / żeby iego życiu nie przyganiali / a bo dla

Matth: 23.

Psal: 118.

Heretycy
pismo fał-
szyw.

Psal. 15.

Sap. 3.

iego wśeteczestwá / y náuki nie porzucáli : przeto ich z fałšowanym piśmempotwierdzał. Ale przystąpmy do fałšowania piśmá / y gdzie sie naydzie popátrznmy. M. Pá / trzyć zgotá nie trzeba v was tego piśno. X. P. Żda mi sie / żebyś musiał nie iedne wpośr od dnia spalić świece / niżbyś iedno piśno nálażł. M. B á Kret iesze o pułnocy ználeś / ie może / y sam iesłis nie kret baczyc to możesz. X. P. Tuż / mity ostrówidzu / pokaż áby iedno. E. Mity X. Plebanie / iesli żyjecie ábym sie czego nauczyl / iużze sami dowodźcie / ostátká / bo pierwszy dowód bárzo mi sie podobat / y nieiá / ko mie zbudował. X. P. Niczego bárzciey nie życe niko / mu / iedno żeby prawde vznał / y iesli P. Minister dozwo / li / rad wśytko vczynie. M I. Przydźcie też moy czas do / wywodom / á mniemam że sie prawdá iáko oley wynurzy. X. P. Prawdziej nigdzie nie gteboło wśedzie zebrnie / ále / wáśá żda mi sie że nurkiem popłynie / wśáł potym oba / czymy : teraz dowodze / że piśmo niht bárzciey náśnych wie / kow iáko wáśy Doktorowie / ktorych we wśytkim náśiá / duiecie pogwałćili. Naprzod przywodze ono miejsce Da / widowc ktore y Piótr S. o pánu Chrystusowym zmar / twychwśtániu / y do piekła wśtápieniu przywodzi. Nie / zapomniś dusze moiey w piekle. Bezá nawiernieyśy ná / miesnił Kálinow ták wykláda : nie zostáwiś trupá me / go w grobie M. To Bezá ále my tego w swoich Bibliách / nie mamy. X. P. Pretkoś zapomniat / w prawdzieć troche / Brześka Biblia lżej / ále przedśie fałšywie / bo ták mowi : / nie opuścisz ciátá mego w grobie. A kto kiedy dusze ciátém / á piekło grobem nazywał ? A Nicewiezka śmiesiniey / nie opuścisz (pry) dusze moiey w grobie : azáś dusá zostá / ie w grobie ? dogodziłoby sie wam by to prawdá bylá / iużbyście wzywánie świetych wydmuchneli / kiedyby dusze / ich w grobie á nie w niebie mieśkátý / y moglibyście onym / piśmem wiecey nie śymnować. W reku są Bożych dusze

Świetych

Świateł : ale prosto rzecz / że zażrzebane w ziemi leża / a
w niebie ich niema. E. Panie Ministrze / iesli tak w Bi-
blii naszej stoi / iako ksiadz powiada / ia sie tego barzo
wstydzę y dziwnie / bom iesze tak trefnych kuglarzow nie
widział / coby z dusze ciało / a z piekła grob mogli przewiez-
gnac. M I. Dziwu tu niema / tak pisano s. mowic zwyklo /
ośm dusz w Marce zachowano. Jzalas / wsełkie ciało siano
choć y tam ciało y tu dusza była / ale pisano iedno za dru-
gie kładzie. X. P. To nie do rzeczy : bo kiedy co pospolu iest /
na ten czas od godniejszey rzeczy nazywa / iako to / ośm
dusz zostalo : ale kiedy rozdzielone / inż każde z nich wta-
śnym imieniem zowie. Na przykład / pokis żywy / a kiedy
bys sie chciał vpamiętać / moglbym cie nazwać à digniori.
wzdyć to pan Minister szyra duszą / niechciał vporu / pra-
wde poznawszy nasładować / ale kiedy vmrze / nie po-
dzie mi taki sposob mowienia / bo inż duszą od ciała rozlo-
zona / y nie moglbym iedno dusze dusza / a ciało ciałem zwać :
Leż iż po śmierci Pána Chrystusowey tak bylo : tedy ta-
kam mowa nas nie podeprze. E. Bā choćby to sto / tedy
iesze *anima* wykladać nie może trupem kto po tacinie na-
mnię rozumie / ani *infernus* grobem / bysiny sie samego pa-
cierza poradzili : wstąpił do pieklow / chybaby to przez
figure iakas dziwna / a do tych czasow niestychana czyni-
li. X. P. Przez figure y barzo foremna / ktora zowa fa-
bowanie pisma. Ew. Ale na co wždy tak to pismo krecą
y spocą ogzywiście / co im za pożytek przyniosło ? X. P.
Moglbym ci sie domyslic dla czego to czynia ale zamul-
sz / to tylko rzeka / że inż z nieba / wedle swego mniemania
omamionego / wyrzucili Swiete / Czysciec wydmuchneli /
podobnoby y piekło chcieli wystrobac / ale trudno / bo ma-
na wieczność od Boga przywileie : Idźcie do ognia wie-
cznego. M I. To szyra potwarz / bo my też w przepowia-
daniu słowa Bozego y piekłem grozimy. X. P. Ale tylko

1. Pet: 9.
Iza: 42.

Figura
Heretycka

Math: 25.

Rátholišom ošrzyli ná nie czyniac/iákoby faššowác pišmo š. mieli / áno to w was sie náyduie ošywišćie. E W. po-
 ſpolićie mówia/ komu ſie raz przyda zgrzešyć/ nie inž go
 wpornym zowa/ ážby to kilka kroć uczynił: tážcie iedne ſen-
 tentia ináčey wyložyć mogło ſie omyška ošćić / ále kiedy-
 by wiecey / cošby pošlo ná wierutna złošć. X. P. W ták
 iáwney rzeczy/ ile ci co ſie zá namedrſzych Doktorow má-
 ia/ ſładzić nie moga iedno wpornie / ále by to raz & iešli
 was nie teštno ſlućać wkaže/ y o drugim Artykule wiáry
 pišmo ſtárádnie od nich wykrecone w wykłádaniu. E W.
 Tliech ſie čnie komu chce/ ia bázro rad ſlućać bede ile
 ták potrzebnych á k temu zrozumiałnych rzeczy. X. P.
 Pytam iešli pišmo š. ma byđž ták rozumiane iáko nápi-
 šáne & M I. Ale iáko/ byle figurálna mowá nie bytá.
 X. P. Rad to ſlyše: oštátniego teštámentu Pána Chry-
 ſtufowego ſłowa / z ſtrony poštanowienia Sákrámentu
 Čiáta y Krwie/ chce wiedzćie iešli byty figurálne czy nie?
 E W. A ktož kiedy z figurámi teštáment czyni/ v nas wat-
 pliwé ſłowo položone wſytek teštáment pišie / á cožby w
 duchownych/ ná ktorych zbáwienie záwišło & y myšlic o
 tym ſtoda/ y we ſrzed Zboru ſlyšac gdyby z nášych kto
 ták užíł / proteštowałbym ſie przeciw tákley náuce: wy-
 rážnie y rzeczywiešćie iáko ſa nápišáne y ušty Páňſtinní re-
 čzone/ ták máia byđž czytáne y wykłádáne. X. P. By ná
 to Miništrowie zezwolili/ predkáby z godá bytá. E W. Pe-
 wnie že zezwaláia / ſlubuie zá nie. X. P. Ato wnet
 obaczyny: Pan Jezus przy oštátney Wiečerzy wšia-
 wšy chleb/ ſłogošlávil mowiac: Bieržcie/ to iešć Čiáto
 moie/ ále iž te ſłowa ták wlašnie rozumiane byđž má-
 ia iáko brzmiá/ tedyč w Sákrámenćie iešć prawdziwe
 Čiáto Božie. M I. Toč tákim ſpošobem iešć Báránkem/
 winna máćica Pan Chryštus/ bo tež rzečono: oto Báráneš
 Božy. Jam iešć prawdziwa winna máćica. X. P. Nie tedy

Teštá-
 ment nie
 može byđž
 figurálny.

Matth: 29.
 Luc: 22.
 Mar: 4.

Joan: 1.

Ioan: 15.

Matth: 3.

Psal: 37.

pánie Ministerze/ wsłuchajmy figurálne mowy od niefigurálnych oddzieliłi: tām figurá/ ale tu bydz nie moze. M. Wiez wiem czemu? X. P. Dla tego slowka wkszuacego/ To/ ktore gozie sie náyduie/ nie moze znázyć niczego/ iedno to co wyraża/ chyba żebyś chciał z Turki trzymać: słowa niebieskie. Ten iest Syn moy namilszy: wykrecając tak mozie: Ten znázy Syná mego. M. Znázey wyznác żaden nie moze/ iedno że iest ciáło Chrystusowe/ ale duchownym sposobem. X. P. Zgotá niemac woda á powiedz iásnicy twoie wyznámie. E. Wiech Pan Minister mowi co rozumie/ iam sie tak we zborze náuczyl/ wierze że ten chleb znázy ciáło Chrystusowe. M. Przydác trzeba że moc ciátá Chrystusowego Sakraméntálnym sposobem w nim przyimuiemy. X. P. Ná tom czeká żebyście sami ná sie rozge przyniešli: stosuymyś teraz pisno z wykládem wáśmym: Pan Chrystus mowi: To/ wy chleb/ on iest/ wy znázy/ on ciáło/ wy moc ciátá/ on moie/ wy co w niebie siedzi. A tak to pisno iáko w sobie brzmi wykládáia: widze że o was Dawid przepowiedziat. Ani w testámencie iego nálešli sie bydz wiernymi. Co rozumieś gdyby oćiec twoy testámentem zápisat kámnice/ táncuch złoty/ á przy oddawaniu tych rzeczy wyrwatbysie iáki ofust/ y on testáment tak głozowat/ kámnice/ to iest malowana/ táncuch złoty/ to iest powroz co znázy táncuch/ pytam iáko byś go nazwat? A coś rozumieś o Pánie Chrystusie/ iáko on testámentu swoego gwałtowniki kárác bedzie: poniewaś zá takim falszowaniem siá synow niebieskich dziedzierwá tym testámentem legowanym nie dochodza. M. A ktoż tego przyczyňa iedno wy/ co ná ziemi á nie w niebie Chrystusa wkszuiecie/ y onego chwalic kážete. X. P. My nie inšego ná niebie/ nie inšego ná ziemi/ ale inákszym sposobem obecnego wkszuemy/ w niebie widomie ná práwicy oycá siedzacego. Ná ziemi pod zastóna osob widomych niewidomie bedacego/

co nie

Math: 27.

Marci 14.

Luc. 22.

co nie z swych tbow wterwálisny / ále z słow testámentu
 Páná nášego náuczylisny sie / ktory rzekł: to iest ciáto mo-
 ie. Jákieś przeciwnie twoiemu / co w nim widomie siedzisz?
 Ktore (pry) zá was wydane będzie. Jáko by rzekł / niczym
 inszym nie rozne / iedno że to widome á to niewidome. A że
 go chwálisny / mierzi cie to: widze kiedy by teraz p. Chry-
 stus widomie z niebá zstąpił żebyście go we zborách swo-
 ich chwalić zázáali. Jesli dla tego że go w Sákrámenće
 nie widzimy / inżby go chwalić trzebá / toć ani w niebie /
 bo go y támo oko naše doyrzec nie może: A woście wy widzíte
 cy nie wierzacy Chréścianie / áno nie tak ma bydz / tu krá-
 iná wierzenia y sluchania / á w niebie widzenia y wies-
 dzenia. Bo ábo w tym Sákrámenće Pan Chrystus chciał
 nam Ciáto swe ku pożywaniu zostáwić / ábo chce / nie
 mógł tego wozynić. Jesli chciał / czego záprzec nie może-
 my / bo tak mowi: Chleb ktory ia wam dam / Ciáto moie
 iest. Ja żywot swiátá. A tu przy Wieczerzey / dla tego od-
 práwiowszy Zákonna y Ceremoniálna Baránkowa Wiecze-
 rza / wymyl nogi Apostołom / siadşy / dáte im / powiádáiec /
 co / To iest Ciáto moie; iesli chciał á nie zostáwił / to nie
 mógł tego dokázáć / pierwszego żeby niechcial przec zá-
 den iáko sie rzekło nie może / chyba by wstyd stráciwszy /
 wierutnie klamáć chciał: to drugie żeby nie mógł iesli po-
 zwolicie / pátrzcie żeście w tym dydowie mowizcy: Jza-
 li nam może dáć chleb ná puszy? á co wieśta / gorşy-
 ście niż on stary kusiciel Páni Chrystusow / ktory chce
 doświádezyć iesli był Bogiem / chciał żeby kámién w chleb
 przemienit / poniewaz to własnje Bożkiey wszechmocności
 náтуры przemieniać należy. Ażá nie mamy przykłádu / kie-
 dy chciał odmienit wodę w wino? Coż czy to inszy nowi
 siepáczé nástáli / ktorzy Pánu Chrystusowi wszechmocno-
 ści rece wiazáć będą? Wşytko co chciał Pan wozynić /
 wozynit ná niebie y ná ziemi / mowi Dawid: A to iesze

Ioan: 6.

Math: 26.

Luce 22.

Marci 14.

Math: 3.

Ioan: 2.

Psal: 113.

wozyni

wezyńi z lástki swey / że wšyscy uznawšy prawde / wzgodbie
do domu páńského chodzie y tego zbawienneho potárnu
pożywáć bedziemy. E. Proše iákoli tež o tych słowích
inše písmo s. rozumie? X. P. Ták iákom powiedział : na
przód že wšyscy trzy Ewángeliſtowie te ſłowa zgodnie y
iednáko kláda / czego w inšych písmích nie záchowywa
li / wiedza že odmianá ſłow nabárze w teſtámencie ſko
dzić moze. Druga Páwel s. do Korintow ták wykláda :
Chleb ktory łamieny ázaš nie wezešnictwo čiáta Páńskiego
go ieſt? nie mowi znáku čiáta / ale iſtornego čiáta / co znáć
z mowy Apoſtolſkiej gdy przyſtoſuie ſtot czártowſki z ſto
tem Chryſtuſowym : leży ná ſtole ſátáńſkim práwdſiwe
mieſo ofiarowáno / toć tež ná ſtole Chryſtuſowym praw
dſiwe čiáto bydy muſi. Jáko to Dawid przepowiedział.
Abowiem Wrobel nálaží ſobie domek / á Synogárlicá
gniazdo / gdiaby potożyła dzieci ſwoie. Oltarze twoie Pá
nie Krolu moy y Boze moy / iákoby rzekł / iáko właſnie y
rzeczywiſcie Wrobel y Synogárlicá w gniazdie ſiedzi / y
dzieć ſwe rzeczywiſte kládzie. Ták tež ná Oltarzu Bog
náš obecnie przebywa. A dla tegoć Páwel s. wpmína
žeby káždy godnie przyſtepowat do Oltarzá by nie zoſtat
winym čiáta Chryſtuſowego / bo ináczey / ſad y potepieš
nie przyiałby. To wšytko z tad idzie / że tu P. Chryſtius obe
cny od ludzi przyjmowany y pożywany rzeczywiſcie by
wa / zá czym kto nie godnie przyjmuie / winnym ſadu ták
zoſtaie / iáko onieco go w widomym cieie krzyżowali. M.
Gáni ich že oſoby Sákrámentu y znáti čiáta Pána Chry
ſtuſowego niegodnie przyjmia. Záczymácy ſadu godni.
X. P. Ani ſie tám Páwłowi s. o znákách ſniło / ale choćby
yták / á czemuſi máteria ábo oſobá Sákrámentu krzyžu S.
to ieſt wodá bywa rozlewána / á przecie tákiego karánia
nieprzydano iáko tu / nie dla czego inſiego pewnie iedno dla
rzeczywiſtey bytnoſci Pána Chryſtuſowey / ktora wiáre

Mat. 24.

Mar. 14

Luc. 22.

1. Cor. 10.

Pſal. 85.

1. Cor. 11.

Matth: 24.

Hebr. 5.

Matth. 26.

Luca 22.

Mar. 14.

Heretycy
pismo ob-
rzucáig.

wszystek świat/ po wszystkie od času P. Chrystusa wieku
zgodnie Doktorowie S. wyználi y wypisáli/ cudami ná-
ukti swoiey potwierdżáiac. A nie rozumieycie żeby P. Chry-
stus tego Sakramentu/ waszymi słowy ábo fałszywymi nie
rzekę wykładý/ ále ráczey wykretý/ miał bydz wyptośony;
Ziemiá y niebo minie/ słowá Boże nie zágina/ y w swoiey
władzy zostána. M I. Aż mie vsy bola/ słucháiac takiego
bluznierstwa. X. P. Tak v was bluznierstwem prawdá
zostátá. M I. Wiem co was do tego wiedzie żebyście
vporem swym takiego bluznierstwa bronić nie przestawá-
li. X. P. Znas żaden niewie coby inszego iedno słowá sa-
mego Pána Chrystusa/ á náuká y podanie Apostolskie/
ábo ráczey wszystkiego świata. M I. Ráczey wasz priva-
tny pożytek/ ktorymbyście takomstwo swe zátkali. X. P.
Taká to prawdá/ iákiey wy w wykładzie písma vzywacie.
E W. Pánie Ministrze to iuz nie disputácia/ ále ráczey co
ksiadz przetym prawdziwie powiedziat/ nie potrzebne ga-
danie od s. Pávla zabronione: á co to zá odpowiedz wá-
sá/ sami sie rozsádzcie. X. P. Nie przeciw sie W. M.
tak sie od swych mistrzow náuczyl/ od rzeczy odstepowác/
á co inszego nie potrzebnie wtracác/ ia przy swoim stole/ y
pytam; Jesli kósciot może bydz bez ksiadza/ á ksiadz bez
ofiary? lez iż s. Páwel świádezy że nie może/ toć musi
bydz ofiárá/ á ktorazby ina/ iedno ktora sam Pan Chry-
stus przy ostatnicy Wiečerzy postanowit/ to iest ofiáro-
wanie Ciátá iego przenaswietsego; Ale ci ludzie swoiey
nie máiac cudzey wżciwosci śánowác niechca/ á miásto
wżciwego gadánia/ nie wypárzona geba ludzie wżciwo-
ściálnia. E W. Nie tak sie oni przed námi wdáia/ ále to
widze co ná inse wloka/ w nich sie bázietey náyduie. Prze-
to nie przeciwiac sie/ prosze dowiedzcie iesze tego iesli co
z písma wyrzucáia. X. P. Nie máłoby tego wyliczáć/
ále krotko námienić: Bálwin nie rzekę sentencie/ ále cáłt

księgi niektóre wymiata : Jako księgi Mądrości / Ekle-
 śastika / Machabejskie / Tobiasza / Judith : Luter zaśie
 list pawała s. do Żydów wyrzuci / s. Jakuba / s. Judy
 tak że / b'a y Ziawieniu s. Janá nie przepuszcza : Awo zgola
 według mozgu swego co sie im zda to przyjmia / a co ich
 w ozy kole / odmiataia. E W. Dziwna to śmiałość.
 X. P. B'a ieszcze to dziwnieysza / że tak pismo obcinaiac /
 spocac / abo też gdzie chce pisma przeciw pismu przyzy-
 niaiac / wżdy sie przechwalaia / że oni sami naprawdziwiey
 pismo zachowuia. E W. Już to widze ná oko / ale mi od-
 pusć ie pánie Ministrze / że abo pismo iako sie powiedzia /
 to / znakiem bydz prawdziwego Kościoła nie może / abo ie-
 śli jest iako wy chcecie / tedyc Kościół Rzymiski jest napra-
 wdziwszy / ponieważ iako z dawności wszyscy prawie
 Chrześciance pismo mieli / wzyli y chowali / tak sie y po-
 dziśdziej bez żadney odmiány v Papieżnikow náyduie.
 M. I. Łácono tego do tańca námowić komu sie go chce ;
 tak też że W. M. znać miał z dawná cheć do Bábilo-
 nu papieżkiego náchylona / łácono ten ksiądz W. M.
 dopchnie / że prawdziwe słowo Ewánieliey opuściwszy /
 zabobonom ich wwierzyf. Ale cóż rzec / ieszcze tymi Zbor
 pański niezáginie / wśak máła trzódka Pána Chrystusowa /
 nic to choć ieden vbedzie / zásadzi P. Jezus miły to miysce
 Ekle rozśiewcow słowa swiego. E. Jeszem sie wam te
 nie zwierzyl co mam wola wczynić / niewiem czemu to w mie-
 romawiać / czy to was mierzi że przy prawdzie stoić : cno-
 tá śláhećka by nie inšego / tak mi kaže dla tegom was
 wzyt żebyście mi prawde pokazali / gdzie będzie / ia przy niey
 zostáie : wy żeście Kościoła Chrystusowego znałi iakies
 powiedzieli / ktore X. Pleban tak wiátr po powietrzu swo-
 imi wywodami rozwiat : nielza mi iedno pytać sie od nie-
 go do Końca ktore sa prawdziwe znaki Kościoła Chrystu-
 sowego / sobym zgola w Kościele a nie w Bożnicy rad chwa-

lit pána Boga moiego. M. Pytaycie kogo chcecie / áleby
 śnadsz ráczey Weżowego iádu pożywał / niż tego głosu słus-
 chał ktory dusze swym dźwiękiem zabiá. Ja ide oswiáds-
 czyć sie pánu Bogu jem nie winien tey krwie / y tá duszá
 ktorey sie ná wleczne zátroczenie zánośi. E. Coż sie wam dzie-
 ie / wsáť y o Papięznikách trzymacie że beda zbáwieni / byle
 dobrze czynili / á ia czemu bym miał bydź potępion choć
 bym z nimi wierzył. X. P. Obyś sie mu W. M. nie przecie-
 wit / niech idzie gđzie chce / tákci naiemniejszy obycaj opu-
 száć owce / obmyśli W. M. Pan Bog takim pásterzem /
 ktory ná reku swych odda W. M. pánu Bogu.

DIALOG PIĄTY.

E W A N I E L I K, X. P L E B A N.

E W A N I E L I K. Jam sie ná to wdał ábym za-
 pomocá Bożá mogł sie dowiedzieć gđzie iest prawdywie
 kościół pána Chrystusow / przeto słowá sie vpominam y
 prośe / ábyście ználi po ktorych dochodzić każdy może ko-
 ściół / powiedzieli. X. P. Siá iest znátek / o ktorych
 moc zacnych Doktorow nászych pisáto: iáko Hosius / Be-
 lármin Kárdynali / Bozins / Sokolowski / Petrus à Soto, Tho-
 más Stápleton / Nicolaus Sanderus, Michael Medina, y inśnych
 wiele / ktoby chciał niech táń sobie serzey czyta / ia tylko
 gtery ználi powiem / wśáíac pánu Bogu / że W. M. ná
 nich przestánie / á te sa w składzie wiáry Chrześciáńskiey
 ná Concilium Konstántinopolskim wyrażone. Ktore sie ná ká-
 żda Niedziele śpiewa w kościele po Ewángieliey. Pierwszy
 znáć kościół / Catholica, po polsku Powsechny / to iest kto-
 ry po wszytkim świecie iest rozszerzony / ták Dawid przepo-
 wiedział: Wawroca sie do pána wszytkie gránice ziemi.

Popłyną

Znáć pier-
 wśypow-
 sechność.

Psal. 21.

Poptyna do niego wszytkie narody. A Chrystus powiada: Trzebaż znowy sie wypelnito wszytko co jest napisano o mnie w Zakonie / Psalmiech / y Prorokach: toć sie wypelnic musiało. A dla tego tym znakiem Doktorowie świeci wywodzili prawde Kościoła Chrystusowego. Patrzymy tedy sie to nadywie. Augustyn s. y Cyrillus tak mowia: Gdy poydziesz do ktorego miasta / nie pytay sie gdzie jest Kościół albo dom Boży / bo y heretycy mowia / że dom Boży mają y Kościół: ale sie pytay gdzie jest powsechny Kościół / to powiem imie własne jest tego Kościoła matki nas wszytkich. A ktoryś to: Paweł święty powiada: Dziekuie Panu Jezusowi / że wiara wasza Rzymianie jest opowiadana po wszytkim świecie. A tak to zamykam z Augustynem S. Kościół ten pewny znak ma że skryty byź nie może. Znaczny tedy jest wszytkim narodom / a iż czastka heretyków nie jest znaczna / przetoż nie jest Kościołem. A toż ten jest Kościół prawdziwy który jest powsechnym: ponieważ ten tytuł imie nie od szegulney y prywatney iakiey osoby jest wzięty / ale od P. Chrystusa jest dany / y przez wszytkie wieki aż do nas przez następowanie porządne podany. E. wsak też was zowa Papieżnikami. X. P. Zować nas y Antychrystami / ale ktoż: ci co y Bogu nie przepuszcza y świętym jego: Ci o ktorych Judas święty pise. Ci zaśie tego niewiedza y rozumieć nie mogą / bluźnia. Ale żebyście nie rozumieli iż sie tego wstydamy / zowiemy sie / ale to przecie nam nie wadzi / iako heretykom / bo nas Papieżnikami zowa od Papieża / ktorym był y sam P. Chrystus / y toż Papieżtwo zlecił Piotrowi S. Pás owce moje. Tobie dale klucze. Lecz heretyk każdy od swego mistrza przez wisłko bierze. A mistrz od kogo? niewiem: Naprzykład / Luterani od Lutra: a Luter od kogo? nie dorachuie sie żaden. Także Kalwiniste od Kalwiná / Ariani od Ariusa / y inszy tym podobni. E. A czemuś P. Chrystus zwał swoje

Isa. 2.
Luca 24.

Cont. Epist.
fundamen.
cap. 4. Ca-
thechesi 18.

Rom. 1.

Cont. Peti-
lianum lib.
2. cap. 104.

Matth. 28.

Iuda 8.

Ioan. 21.
Matth. 16.

Luca 22.

trzode mála / poniewaſz miał bydy Kościot porofiechny.
 X. P. Wiem że tym piſmem bárze nam ſtrogini / ſe bydy /
 y nam ſwa zdráde fárbuia radem że ſie wſpomniáło / żebyſ
 W. M. náuczyl ſie y drugim wmiat powiedzieć. Naprzód
 dla tego zowie mála / że w ten czás mála bytá w liezbie / á
 bo mála dla wciſtku y háńby / ktora znoſitá y wietſa ieſze
 miátá znoſić od ſwiátá / ábo mála á nawtaſniey pokorna /
 czyſta y poſlušna. Abowiem wboſtwo woble rády páń-
 ſkiey zachowuiac / wſytko opuſzczátá ná ſwiećie / y z wbo-
 ſtwa ſobie wotki ná ſtárb niebieſki nieſkonczony / oná trzo-
 dká gotowátá. W czyſtoſci ſie kochátá / biodrá ſiwe prze-
 páſuiac / Poſluſeńſtwa nie opuſzczátá. Páná z god wrá-
 cáiacego ſie czekáiac / y iemu ſkoroby zátótátá záraz o-
 tworzyć gotowá / iáko ich tám tego wſytkiego wzyt
 Miſtrz niebieſki / co wſytko Kálwiniſtowie z Luteraná-
 mi wykłeli / wyptofyli ze ſborow ſwoich / náwet y tych
 co ták ſá mátymi / to ieſt Zákonniki w tákich ſlubiech pá-
 nu Bogu ſluzących / gorſzymi niſz Antychryſty názywátá / y
 gódie moga przeſládnia. E W. Baze z textu że choć iá
 mála zowie / przedſie nie dla tego żeby iúž ták miátá bydy
 záwſe / ále że w ten czás mátey liezby bytá / bo ináczey coſ
 by zá proporcja miedzy głowa á ciátém bytá : Głowa ieſt
 Pan Chryſtus / Páwel ſ. mowi : Pan Chryſtus ieſt głowa
 Kościotá / Kościot że iego ciátém ieſt / tenſe ſwiádezy : Wy
 ieſteſcie Kościot Boży. Lecz Pan Chryſtus dla ſwego wni-
 ſenia / od Wycá ieſt podwyoſſony / wziawſy imie nád wſy-
 tkie imioná / żeby mu ſie klániáło wſelkie koláno : tedyć
 znáć że muſi bydy wielki Kościot iego / bo ináczey byliby-
 ſmy iáko on kusićiel / co Páná náſzego wziawſy ná ganek /
 kázał ſiemu ná dol ſpuſcić : ták y my wyznawſy że ieſt Pan
 Chryſtus wſzechmocny / á potym Kościot iego w garſci zá-
 mykáć / iákobyſmy go z wſzechmocnoſci iego odzieráli.
 X. P. Doſyć dobrze / y dla tegoſ Chryſtus Pan gámi one

Lucy 12.

Ephes: 5.
1. Cor: 3.

Philip: 2.

Matth: 3.

śalbieże co tylko na puszy albo w zamknięciu Chrystusa
 Bydź pokazuje: ponieważ wedle Dawida/ Bog we słońcu/
 na iawi / wśytkiemu światu swoy przybytek postawił.
 Bo dla czego Chrystus Pan Apostoly posyłał na wśytek
 świat/ wśytkich językow ich nączywszy? Jesli dla ną-
 ci/ toć wzyli/ iesli wzyli/ toć nawrócili/ iesli nawrócili/
 toć ci nawróceni Chrześcianami zostali/ toć w Kościele
 byli/ toć nakoniec Kościół był po wśytkim świecie/ zaczął
 y powsechny musi bydź/ a tenże prawdziwie Chrystusow-
 wym. E W. Sam to rozum pokazuje/ żeć tak jest/ iedno że
 też Máchometanow sika/ a boday nie wiecey/ iakoż ten
 znak powsechności spólny y drugim nie będzie. X. P.
 Bydź nie może/ Bo powsechność nie tylko ta jest/ ktora
 wśedzie razem y iednego czasu jest/ iaka sie stanie przy
 słończeniu świata/ gdy ieden pasterz y iedna owczarnia
 będzie/ ale też ktora po części za czasem wśytek świat bez
 przerwánego następowania obejła y oświeciła/ czego za-
 dna nątká ani dokazała/ ani dokaze/ iedno Rzymiska/ ktora
 y w Turcedy była y jest/ y tam gdzie ieszcze nie była/ teraz
 sie krzewi/ to jest/ na Nowym świecie. Druga/ że powse-
 chność bierze sie nie względem pogan/ bo co nam do tych
 co nie są w Kościele/ ale sie bierze względem naszych Chrze-
 ścian. Lecz że między Chrześciany tylko sie Rzymiski Ko-
 ściół powsechnym pokazuje/ tedyć inśe wśytkie pokatne
 Bożnice y Zbory/ są iasliniami torowskimi/ a nie Kościo-
 łem Chrystusowym. E W. Teraz mi sie dosyć sfiato z stro-
 ny pierwszego znaku/ o drugi prosze.

Matth: 24.

Psal: 18.

Matth: 25.

DIALOG SZOSTY.

X. PLEBAN, EWANIELIK.

X. PLEBAN. Mogłoby sie było wiecey y
 głębiey

Apostol-
ski drugi
znák.

głebiey o tym pierwszym mowić/ ále ponieważ W. M. ná tym przestaie/ á Minister teź odśedł/ coby był iákie głebse zárzuty mogli wtracać/ schowam to ná inśa chwile/ co wiedzieć nie wznowili czego pan Minister przez písanie/ w ten czas sie mu bedzie mogło wieccy napisać/ áczci inż nášy Doktorowie ná wśytkie Argumentá przeciwné tak dostátecznie odpowiedzieli/ żeby y sam Luciper chćiał co zárzucić/ nie mogłby nic nowego przynieść/ iedno to co inż od nášych dowodnie rozwiązano. Teraz tedy do drugiego znáku przystępuje/ ktory ten iest Apostolski: ten znák iest tak dostátecznie dowodny/ że teź sam ieden mogłby káżde mu dosyć wzynić. E W. Toć nášego Zboru włáśny znák/ bo my sie do Apostolow ozywamy/ y náukę Apostolską trzymamy/ á dziwna rzecz że Minister áni go wspomniál/ zádałby wam był trudność nieládáiáka. X. P. Szwany Minister/ wiedziát czemu zámilezał/ nie vsát zgoła sobie/ báł sie bym mu wydárszy z réku iegoż włáśna bronía nie dokolátal/ wyżżałby był W. M. żeby był musiał z cudze- go koniká ze wśtydem zśiádać. Ten tytut nie służy tylko sámym Kátholikom/ tylko go trzebá pierwey zrozumieć; Apostolski/ ten iest ktory poczatek nástepowánia porządne- go od Apostolow máiac/ do dzisieyszego dnia trzyma: co sie teź y w Genealogiey káżdey fámiliey záchowuie. Druga/ Apostolski ten/ ktory náukę nie tylko od Aposto- tow sámych wypisána/ ále teź y inśa od nich iednáł przy- teta y potwierdzona záchowuie: bo ináczey Ewáneliá s. Lukáša/ y s. Márká/ y Dzieie Apostolskie/ y Prorockie písma/ co nie byli Apostołmi/ odrzucićbyśmy musieli. Lec- iż dwoiákie iest słowo písane y nie písane/ oboie to Apo- stółowie záchowáli/ y namiestnikom swoim podáli. Te dwie okoliczności zrozumiały/ tego tytutu poszukamy gdzie sie nájdúia/ bo bez nich ten tytut służyć żadnemu nie moze. Naprzód kto poczatek od Apostolow bierze/ ten

ktory

Który jest bliższy czasów Apostolskich. A bliższy kto? co dawniejszy. To nie Kalwin ani Luter, których wylegnie, nie pamiętają: pierwszy pszenice nasiano / potem nie rychło gdy spali ludzie / świeżo nieprzyjaciel katolom podsiat. A która wiara Polacy naprzód przyjęli? Ta która s. Woyciech z Rzymu przyniósł. A w Rzymie dawno się zaczęła? Za Piotra s. który tamże dla niego ukrzyżowany / y leży pochowany / iako o tym wszytek y wschodni y zachodni świat świadczy. Te wiary z Rzymu przyniesiona / iłkła set lat nie naruszenie trzymali wszyscy a wszyscy Polacy / przy której iako przy namocniejszym murze stoiać / czytamy co czytali / iako meżnie y domy w pokoju / y za granicami na wojnie wszytkie swoje przedsięwzięcia wykonywali: aż nie rychło Antychrystow posłanice Zuz z Czech iako katol zaraźliwy wyrwarosy sie z roley / Kościół Pański nie dosyć w oyczyźnie miał / która marnie zarażił / ale też y do naszey Polski przez niektóre swoje iat sie wdzierać / który iad skronaszy poguli / miezem go y wśelakim karaniem z Polski wyganiać przysięgali / y każdego taka sekta zarażonego nie tylko za nie syna Koronnego / ale za bezczesnego mie: Szlacheckimi slowy / y warownymi Konstitucjami obicowali. Niedługo pomarli Polacy w wierze stałecy / nastali iacy wyrodkowie / którzy sweywoli załusosy / które wiara Kacholicka bronila / takiey sekcie co im w niej pobażala / przychylnymi zostali / te przysiosy / nie długo trzymali. Bo w Wictembergu Apostata wśeteczny Marcin Luter pewnymi prywatami zapalony / z Klastoru wietł / y nowymi opiniami Zuzowe sekte zescia pociosal / zescia podcinał / ba y poprzydawat / a zgotailakoby życiu tego naprzychylnieysia byla / taka sobie uformowal. Ta do nas wewarosy sie / Zuzowe wyptosyła / a sama sie wkorzenila. Ale y tey nie długo: w Genewie Kalwin wynurzył sie iesze z dziwnieyszy mozgiem /

ktory y Lutra swego mistrza y z náuka wyklát / y gdsie
 mogli y mowa y piśaniem przesładowat / y iego trzode w
 swoy Zbor przewierznat. A inżże Koniec y wyrost iesze
 y czwarty katol á niewiem by inż w samym piekle mogli
 bydz goršy / Turkowie iacyś : ci niemáto Kálwini-
 stow do siebie przyciągneli / y ná tym są żeby y wšytkie /
 bo inż y ponurzenie ktorym sie silá (táka przyezyna
 wyrzucenia ponurzenia dáia) od nich odracaáo wyrzuci-
 li / y z nimi sie ták bráca / we wšytkim im dogadzaiac / że
 też przez nie y przy nich staráia sie / aby piaszykiem bez-
 cney Confederácie mogli bydz pokryci. Awo zgotá pelni
 sie co Joel powiedziat : Czego nie ziaáta gá sieniá / doia-
 dla šaránca / co po šaránczey zostáo / rdzá požárta : sekte
 sekte / Bies pogáná w wietše štedy popycha. Pytam te-
 raz / kto tu od kogo wyszedł : Jesliž my od nich / niech nam
 wkaža iáki dawny košciot gdsieby go dla ich sekty zbudo-
 wano / y niech to pokaza w ktorym roku / y z á czym powo-
 dem wyslišmy : bo kiedy sie táncuch zerwie / kiedy ogniwo
 nie dostaie / každý pozna že sie tá m zerwaáo : tu iž wkažá-
 y dowiesdz nie moga / znać že v nas przerwánia successiey
 nie bylo / ále ráczey onž nas wysli / záczym nowi y po-
 tku swych od Apostolá nie máiacy. Ew. Jeseze ia te-
 tego nie widze żeby dšisieyšy Papiež mial od Piotrá po-
 czatek / bo choć ná tymže miejscu siedzi / tož imie noší /
 przedšie nie iáko dšiedzic / ále iáko intrus tego wšytkiego
 wšywa / poniewaž tákowa successia inż dawno przestála
 dla niezbožnego žywota niektorych Papiežow / á osobli-
 wie dla oney Bialeygłowy ktora bylo zá Papiežá obrano
 X. P. Nie dšiwnie sie že W. M. tákie rzeczy wnošiš /
 ktorych sie státek y rozum ludžki wštyda / bo we Zborze
 wšytkich Argumentow nášych iest tá solutio Ministrów
 napowšechniemyš / by disputácia / ábo kazanie bylo nie-
 wiem o czym / záwše tá piošná musí bydz ná plácu

Joel 1.

Bayka
 niewie-
 ście Pa-
 pišu.

a v suchaczow zda sie to bärzo potężne działo ná zburzenie
 Bächtolikow/ á nie wiedza że to działo miasto prochu głu-
 stwem wśeteżnym/ á miasto kule/ kłamstwem wierutnym
 jest nabite. E. Niewiem iáko to poniewaz Historie świád-
 za. X. P. A to ták/ przyznawasz W. M. że Rzymiski ko-
 ściół prawdziwy nie wstał aż do tey to wymysłoney nie-
 wiasty. E. Przyznać muszę/ bo albo musiał nie byđz zgoła
 nigdziey kościół/ ábo ten sam był. X. P. Toć kościół te
 niewiáste obrat/ záczym bärzo zbladził/ obieraiac tego
 ktory miał succesaia záraz y wiare prawdziwa wtrácić/ co
 jest przeciwo obietnicy P. Chrystusowey. Pieterze chciał cie
 w prawdzię śatan iáko przez przetát przesiać/ ále iam sie
 zá cie modlit/ áby wiara twoia niewstała. Atoś śatanśkie
 to wymysły/ ktorymi chciał dotázac áby wiara Piotrowá
 wstała. Lecz Chrystus ináczey obiecuie co sie pewnie isci.
 Druga gdyby ták było/ co rozumiecie iesliby Grekowie
 (ktorzy sie byli przedtym máto coś wydarli z posłuszeń-
 stwa kościelnego/ y záraz wśytkiey enoty sławy oyczyny
 sie zupili/) Rzymśkiemu kościółowi przepuścili/ iesliby
 tego wiedzac nie pisáli/ wrzeszczeli/ wragáli y swoich bte-
 dow (iáko teraz potwarznie wáśy czynia) takim bte-
 dym nie podpieráli/ niech mi to kto wkaże v Greckiego
 onych wiekow authorá? coś czy nie mieli Historikow/ zda
 mi sie że wiecey y wżeńszy niż v Bábárov/ bo ták wśy-
 kie iné narody zwáli. V nas to ták mądry Polak sie tráfit co
 to napierwey wzbáiał/ wczym posedi bärzo ná one bábę/
 ktora v zegará ná wieży P. Maryey w Krakowie/ widzac
 chłopá drzewianego/ á on křwa geby y reka zá bęci-
 dzin/ záložyla sie z druga bába że żywy/ ale gdy sie od mędr-
 śego dowiedziáta/ że był nie żywy/ zakład z swym frásun-
 kiem przegráta. Táć y ten Polak onych wiekow iákiś
 Martinus zášedł do Rzymu/ á iź sobie był troche geby po-
 mázat táćina/ iat sie teź Historyi piśac/ iakieyby sie y sam

Lucy 22.

Cant: 4.

teraz wstydał. A ia tak rozumiem że podobno w Rzymie wy-
rzał tedy obraz / na którym osobe białeygtowy / Pluze w
reku / y Korone Papieżka na głowie mając wymalowano /
przez ktora kościół iako oblubienice Chrystusowe / y iey po-
sał / to iest / władza y poważność od oblubienicą daną. Miał
lärze subtelni wyrażać wedle onego co Duch ś. przez Sa-
lamoná mowil : Podz przyiaciótko oblubienico moia / á
bedziesz wkoronowana. Ten podobno obaczywszy tedy á
niewiedzac coby znał / rozumiał że kiedyś białagtowá
była Papieżem : y tak to w swa bábka Historia / iako y
inych síla baiek włożył. E. Przebog iakosby na taką opi-
nia z tak lekkiey coniecturi rychto przypaść miał. X. P.
Dziwu niemáš / tak my záwse na nowinki ktoremiby sie
też w ludzi zakázác / wazemy / á na zte rychley bez żadnego
niż na dobre z tysiacem dowodow przyzwolimy. Dziej-
czna to choroba od Adámá wzięta / też y on bez żadnego
dowodu satánowi wwierzył / á Pána Boga z takim záka-
zanim zániedbał. Awo y ow drugi náš co barzies na gaste
niż Kronikarzá posiedł / o tychże plotkách piśac ztego ná-
drwił / áz sie śmiać chce czytać / śmiešno tam iakás o-
pátrznosc Kárdynalska w wybieraniu Papieża nowego
wypisał / ia wierze że ia w Grántowstkim prawié / (ktore zá-
iego wieku kwitnelo w Brákanie) wyslábizował. E. Bá
czytałemci / y śmiešno sie iedney sasiádce náseyże religiey
przydało / nápadła na to mieysce / czyta z chęcią áz trási na
iákies łacińskie slowo / ktorego że nie rozumiałá / przyidzie
do mezá pytać co to / Habet noster Papa gentilia alleluia. Máz
iey w gebe że sie o to pytałá / potym przyczyny zkad to wro-
sło dowiedziawszy sie / księgi iako klamliwe y wśeteczne
w piec wrzucił / y Kronikarzá pieknymi tytuły wrazył. X.
P. Takci to wolne každemu wśystkiego czytanie. Ale też y
wáśych Doktorow świątobliwe piśanie / do tego y gor-
zego iesze przywodzi / zkad to wie / gdzie to wyczytał / By-

wato

wało moc waszych w Rzymie? a wiedza o tym kto o tym
powieda: w niewzciwym domu ledwieby sie tak zesło
mowić/ nierzkać miedzy tak zacnymi ludzmi/ na takim
placu/ przy takim akcie/ a przecie ten wsieteczny plockarz
to zapewne twierdzi: czy rozumie że to w Rzymie takie ko-
ścioły/ iako tu w nich zbory? czy mniema żeby to tak miał
każdy bydz bez wstydu/ y śmiać mowić tak wsietecznie/ iac-
ko ten histriograph śmie pisać. O bredniarzu/ nie Kronika-
rzu/ wierzac takiemu iakos sam/ nie dziwo żeś wsietecznymi
bawkami papier pomazał. E. Takić jest/ ale przecie w
tak wielkiej rzeczy musiał co zkad wyzytać. X. P. Nietyl-
ko ia ale y namebrsy Doktorowie wsystkieg świata wie-
dzieć niemoga/ żeby kto iny przed nim o tym iaka wzmian-
kę czynił/ y on sam nikim nie świadczy/ chyba żeby sie tego
nie zrozumiawszy iat: co niekiedy Leo dziewiaty Papież
do Michała Pátryarchy Konstantinopolskiego pisat/ sto-
wając to. Boże vchoway żebyśmy mieli wierzyć/ co po-
wieść iawną twierdzić śmie/ iakobyście w Konstantyno-
politańskim kościele przeciw Concilium Niceniskiego zakaza-
niu/ trzebieńce na biskupia stolice obierając/ niekiedy y nie-
wiaste biskupem vczynić mieli. O tym tak brzydkiem wy-
stepku/ y mierzionym vczynku/ aż sama brzydkość y strach
tego/ y bratersta przyiażń wierzyć nie dopuści: Leż vwa-
żając wasze nieposłusna przewage/ że przeciwko zakaza-
niu Concilium powszechnego trzebieńce nie tylko na biskupa-
stwa/ ale y na biskupstwa obieracie/ żeście y to vczynić mo-
gli/ poniekad wierzymy. Vważże W. M. iesli tu wzmian-
ka o Rzymskim kościele. Do tego/ Grekowie gdyby to wie-
dzieli na nas/ i zażyby na ten list Papieżowi nie odpisali mo-
wiac mu ono/ v nas pázdziertko widziś/ a v siebie dragą w-
oknu nie baczysz: co v was jest/ na nas wleccie. E. Awo to
baze plocki/ ktorzy sie naszy chwyciwszy/ miedzy pospoli-
ta Ewangelia wdali: ale choćby y tak byto/ y toby iesze nie

Matth. 7.
Luca 6.

wiem iáko successia przerwać miáto/ bo ábo tá niewiásta
mogtá bydz Papięzem/ ábo nie. Jesli mogtá/ to nie vtrá-
cítá następowania/ Jesli nie mogtá/ to tylko mieysce za-
stapitá iáko cyphrá/ ále przedsie drugim następującym
nie przeszkodziá. Aco sie ztósć niektórych tydze/ y to sło-
dzie nie moze/ bo y Kátedre Moyzesowe zli Pháryzeus-
wie zásiádali/ á przedsie ich náuki je slucháć Pan roslá-
zuie/ dáie znáć je successiey Moyzesowey ztósćia nie prze-
rzneli. A zgotá y w rodzie Páná nášego Jezusá Chrystusá/
iákich ztych Krolow y inszych byto? á przedsie Geneálo-
gia iego nie vstátá. X. P. Záiste kieby tákie przenáslá-
dowania Tyránskie/ y zburzenia niemal do gruntu częste
Rzymu/ Papięskiej gránice niewgrániczyty/ iest to znák
nienárušoney successiey: y widze iż Duch ś. przez W. M.
mowi/ mam nádzicie je przywiedzie do zbáwiennego Koń-
cá. Nie trzebać o tym porzadnym następowaniu sítá mo-
wie/ y sámi Kościelni przeciwnicy Broomkarze/ ináczej nie
pisa/ gdy porzadek Cesárzow y Papięzow wypisuiá. Zgo-
lá sie pełni Dawidowe: Miásto oycow rodząc sie syno-
wie/ ktore postánawiaš Pány nád wszytkim swiátem. A
co sie tknie chorwánia zupełnego písniá/ nie tylko w dru-
ku/ ále y reka písane Apostolow/ nie máto w Bibliotekách
Kátholickich mamy/ y iáko go wiernie dochowuiemy/ za-
den nieprzyiáciel do tego czásu ná nas żadnego faktu nie
dowiodł. Nákoniec y podánia oycow nášych stárych náu-
ki vsine bez wśelákiey odmiany záchowuiemy/ wiedzac je
táť sa pożyteczne iáko y písane: ktore je w ocy kóla Hes-
retyki/ dla tego ie/ wiechćiami/ przylepkámi/ ná wzgárdie
przezywáia. E. W. O tym y škoda dlúžey mowić/ traditie
musiá bydz/ poniewaž sie ná nie odwoływa często Páwet
ś. Ostatek gdy táń przyde powiem/ do tego Pan Chry-
stus z Apostolámi czterdzieści dni po Zmartwywstaniu
mieszká/ náuki im y tájemnice niebieskie przepowiadá/

Matth: 23.

Matth: 1.

Psal: 44.

Traditie
potrzebne

wżdy tego nie napisano: także y za żywota Kazan wiele czynił/ a ledwie ktore wypisane. A przetoż Páwel s. mo-
wi: Z tego sławienia jest rzecz dawać niż brać: iáko Pan Jezus powiedział/ czego w piśmie áni widać. A co to mo-
wia násy że ich áni słuchac trzeba/ ná to nie przypadam/ bo iáko bym ja wiedział że m tego oycá y tey matki syn/ gdyby powiesć tych ktorzy byli przy moim rodzeniu nie náuczyłá mie? Tákże Apostołowie co postanowili wsta-
wszy od Pána/ iáko bysiny wiedzieli/ gdybysiny zwyczajie stáre/ iednemu od drugiego wiekowi podané zárzucić mieli. Zgóla dzień dniowi słowo podać/ á noc noc y náu-
ke pokáznie: podanía trzymać trzeba/ y zachować ile nie przecie-
to/ nam do zbawienia należącego/ czego w piśmie niemá/ y pismo ogárnać nie mogło. X. P. Dla tegoć też Duch s. dány/ żeby nas wzyt/ czego iésze Chrystus Pannie dowczyt/ dla ludzkiej nieposobności/ wedle onego: Jesze wam siá mam powiedziec/ czego teraz znieśc nie możecie: wiec kiedy o tym zgodá miedzy námi/ postapmy do trzeciego znaku. EW. Z ystescie mi wyieli/ prosze/ ácz y ten znak bázno mi otworzył oczy/ y widze że Kościół Rzymiski nie jest iedno Apostolski/ poniewáz żaden nie może pokázac/ skądby inąd kiedy wynisdz miał/ iáko sie ná inše sekty pokázanie z historyi/ w ktorych każdy poczatek/ Author/ czas/ mieysce/ sposób wzenia/ y wszystkie inše okoliczności są dostatecznie (kto ie czyta wiedziec może) wyrażone/ przedsie iż mi o tym wszystkim mto słuchac/ o trzeci znak prosze. X. P. Chetliwie.

Act: 20.

Psal: 18.

Ioan: vlt:

DIALOG SIODMY.

X. PLEBAN, EWANIELIK.

X. PLE-

*Ephes: 4.
Jedność
znák trze-
ci.*

Cant: 6.

Ioan: 17.

Reg: 3.

Arist: 4.

Met.

Luca 11.

X. PLEBAN. Trzeci znák Kościoła praw-
dziwego jest / Jeden. Jáko Bówiem ieden Bóg / ieden
Chryst / iedná wiára / ieden też Kościół ma bydzi: co sam
Duch ś. przez Sálomoná mowi: Jedná jest przywiazótká
mojá. A táč to jest oná sukientá Páná nášego / Ktora nie
moglá bydzi rozdzieloná / ále cakkiem iednemu oddána. Ná
rozdwoicenie mátká cnotliwa nie zezwalála przed Sáló-
monem / ná Ktora druga potwarzna wsciecznicá tárlá.
Jeden tedy Kościół / Bo ináczey nie bytby prawdziwy y do-
bry / poniewáz y wedle rozumu / iedność / dobroć / praw-
dá / zá iedno są: y zgotá dawno by wpadł / gdyž wśelkie
rozdwoicione Krolestwo zniszcze / ále Kościół prawdziwy
ma bydzi wieczny / záczym y ieden. Lecz jáko drugie znáki /
ták y ten tácniey dla poiećia rozstrzasnać trzeba: Jeden
jest ten Ktory tenże záwse / y ieden w sobie jest / nie żeby
tego roku nástát á drugiego zniknát. Druga / żeby ieden
był y w iedney náuce / nie żeby dżis táč á przez rok ináczey
wezyl y wyznawat. E. Tóć táka rzeczá ten znák Rzym-
skiemu Kościołowi sluzyc nie moze: przyczyná tego tá / Bo
ázali táki byt pierwey jáki teraz? pierwey byt vbogi / á
teraz bogaty: pierwey tákich wrzednikow rozmaitych ty-
tutow nie slycháć bylo / Papieżow ná stólkách nie no-
siono / teraz ináczey. Druga / ázáž zá Kletusá ábo infych
Papieżow / nie ináczey naboženstwa odprawiano niż te-
raz? X. P. Niewiem co tákiego. E. W. Przynamniey
nie tákowa Nřsa bywátá. X. P. Jesze W. M. nie do-
końcá poiat / co to jest iednym bydzi w sobie / przykładem
to objaśnie ábo dwiema: Człowiek skoro sie vrodzi / czło-
wiekiem jest áž do śmierci tymže záwse iednym choć co rok
nie tákim / Bo pierwey niemowiatkiem / potym młodziem-
cem / potym mežem / potym dźiádem: pytam tákowa od-
miána y záli mu one iedność człowieká odeymnie? Táž

ziarno w siano / y w trawie ktora z niego wyrosnie / y w kłosie toż jest / ale nie iednaki. Tymże sposobem y Kościół z przodka iako dziecię było. Jako dopiero narodzone dzieci bez zdrady / mleka pragniecie. Ale także dziecięciem miał bydz z awose / rość tak długo / aż załaty mężem doskonałym zstał się / co pierwey ubogim był y przesłabowanym / zstał się potym bogatym y rostkazuiacym. Tak przepowiedział Dawid. Idac sli y płakali miecac nasienia swoje / (to pierwey) a przychodzac przychodzili z weselem noszac sнопki swoje / to teraz : ba y sam Chrystus pan : Bedziecie płakać ale wasi płacz obroci się w radość. A toż cokolwiek ma kościół / y iakim jest / od Boga ma y jest. Jam szepił / Apollo pokrapiał : a Bog pomnozenie dał mowi Apostoł. Tak y Papieżowie szepili / wzyli / a Pan Bog ich y posilał y rozmnażał / co sami rzecz wyświadcza : kto Papieżowi Rzym y z Włoska ziemia dał / wydarł ją / niewiem iako y komu : to wiem że go Konstantyn s. Sylwestrowi za Chrześy wia : re Kátholicka dał y darował : ma ná to kościół przywileie Cesarstwie. A że go ná stołku nosa / nie z powagi peronie / ale z vsánowania P. Chrystusowey osoby / ktora Papież ná sobie nosi. Bo iesli w Hiszpaney y w inszych państwach rzadnych / Krolowski stołek w wielkiey powadze máia / czemu nie namiestnik Chrystusow ? Obwárowána tá wężciwość jest y piśnem Bożym : A beda Krolowie piastunami tweimi. A świeckim : Bo Konstantyn sam / świętemu Sylwestrowi strzenie / gdy wsiadał ná koń trzymał / y tak dekretem nakazał / aby każdy namiestnik iego / takas wężciwość namiestnikowi Pána Chrystusowemu wyradzał. Co się tyż inakšey Mšey / wiedzieć trzeba co to jest Mša. Mša ázkolwiek owo wszytko nabożeństwo przy ołtarzu / pospolicie Mša zowa / ale przecie sama Mša ná kilku słowich / to jest / poświęcania chleba y winá zawiśła. Jako orzech orzechem zowa / choć tylko sadro jest własnité orzechem :

Petr: 2.

Psal: 125.

1 Cor: 3.

Esaj: 49.

Mša co jest.

ták též co před poswiciacím modlitwy sa kłórenni Páni
 Boga káplan prósi / aby go uczynil godnym posrzedni-
 kím miedzy soba á ludźmi: Jáko páwet s. świádezy-
 co po poswiciaciu / sa dzieki kłórenni Pánu Bogu zá tál
 wielkie wpminki dzieknie. Te takie modlitwy przyda-
 wáne były od roznych S. Papieżow / dla wietšiego nabe-
 żeńsía: ále słowá poswiciacía kłóre sa włásnie Msa
 záwse též y iednáko do tych czasow iáko sa od Pán
 Chrystusa wyrzeczone mawiane były. EW. A po czym
 poznác kiedy kto nie iednym y sám w sobie y w náuce.
 X. P. Lácno: ten nie iednym w sobie / kłórego początek
 niezgadza sie ze szródkiem y z kóniecniem / ále iž kóscioł
 kłórnistkiego zgadza sie / tedyć iest iednym. Ná przy-
 kład / ná początku byl Papież iedná głowá widoma Piotr
 s. we szródku s. Sylwester / teraz zá nas Klemens ósmý.
 Ná przódku bywała Msa / bo byli trwóciacemi w tamá-
 niu chleba / (kłóre pismo s. zowie weześnictwem Ciała
 Chrystusowego /) we szródku zá Sylwestra tákże bywa-
 lá / y teraz nie wstála. Ná początku karat Papież Piotr s.
 niewierne Anámásiá y Záfíre: we szródku Aryaný s.
 Sylwester wyklát y potepil: ná kóncu Luterany y wšy-
 tkie inše kłóreby sie sikiły záwšity / y tapi kóscioł y tepić
 będzie. Ná początku wierzono w Boga w Trojcyłedný-
 go. Jan s. Trzey sa ná niebie co świádecstwo dáia / á ci
 trzey iedno sa: we szródku sklad od s. Athánázego nápi-
 sány przyieto: ná kóncu y teraz ná káždá Wiedziele tenže
 w kósciele spiewáia. Ná początku dobre uczynki záslu-
 gowác przed P. Bogiem wyznawano: Uczynki káždé° zá-
 nim póyda: we szródku tákże / ná kó / en nie mágcy: Alwo
 zgotá wšytko á wšytko co teraz iest w kósciele / byto to
 y w pierwszym / á že teraz iáko by do kóniecy / dobrymi sie
 dziedziaciami dzieie / kłórzy nie pustofa kósciołá Bóžego /
 ále nápráwuiá / bo ci kłórych postánowił Bog ná zbudo-
 wanie

1 Ioan. 9.

Apoc. 14.

wanie Kościoła, nie mogą jedno wiernie w tym Panu swo-
mu służyć. Wyszliśmy też do innych Zborów, a weźmy
sobie na przykład Lutra oycą wszystkich co ich jest nowych
Chrześcian / na początku był Mnichem Augustinianem :
we środku był ni tym ni owym : bo raz piše do Papieża
podając się ze wszystkim swym rozumieniem pod nogi tego /
drugi raz iako wściekły pies, już go zgnitym trupem smro-
dem / Antychrystem / nazywa : w kápicy chodząc książęciu
Saskiemu dworzył ; na końcu aż onże dyabłem (iako sam
świadczy o sobie) nie jeden korzec soli żąda. Tę po-
czętku w ślubie czystości / wbożstwa y posłuszeństwa był / we
środku zrzucił kápice / mniska wykradł z Klastora / y ene
sobie żązone wziął : na końcu śluby pánienstwa / wbożstwa /
y posłuszeństwa dobrowolnego / dyabłem wymysłem /
smrodliwym zabobonem / nazywał y pisał. Tę początku
wziął że czynków dobrych trzeba / dla oświadczenia wi-
ary : we środku pisał że zgoła nie są potrzebne : na końcu
że by najlepszy czynek ludzki jest grzechem / dowodził. Zgoła
tę sam zśoba niezgodny / że co dziś tak pisał / intro in aze-
ry / czego się w tego piśmie każdy nauczya do woli / bę y
sam to na się wyznawa mówiac : Gdy Papież kaze komu-
nikować pod jedną osobą / ią podedwiciem. On podedwies-
ni / ią pod jedną. On y pod jedną / y podedwiciem / ią pod
jedną rostkaje : prawie Duch Boży / aż miło słuchać o nim.
To tak zśoba sam zgodny / a coż w namieśnikach swych i-
ko zgodliwy / każdy widzi iako się kłóci / nazywają / y przeciw
sobie piše. Mniściami o tym świadczy od godney
pamięci J. Stánislawa Repti / O pátá Jedrzejowskie^o spi-
sana / Kiedyby teraz z piekła wyszł Luter / a u sedł o swe-
go Zboru / żadnaby mądra niepoznał swotey wiary. W Zbo-
żu tego czasu obrząz / ołtarze / y inne ochędostwa Kościelne
cierpieli / teraz może rzec : Boże przysli poganie zmazali
Kościół twój święty / czynili go iako cudę / w ktorey strze-

Psal. 78.

gáia iábek. Wczym záiste (iednosie W. M. nieobrazay) gorshynád Turki/ Ostrogon niech przyzna y iego kósciot. Dlugo (mowit z íalem Simon Forgácz z Wegierskich hermánów ieden choć heretyk / ále prawda przywiedziony) kósciot Ostrogoniski w reku Turckich beda / byl wcale záchowány : teraz od nászych (heretyki rozumiciac) wniwecz obrocony. E. A samem o tym slysat iáko to tam byl kósciot kóstowny / tak je cudem wshyskiego swiátá mogt bydz zwány / átolí nie przepuścili iego ozdobie y kóstowi. X. P. Nuž zstrony náuti gdyby teraz Luter vshysat / á Místrowie zberowi ináčey o Sákrámentciach vega / ináčey pisino wykłádáia / rzeklbý je tego nie tylko w písni iego ále y w mysli iák żywo nie bylo. Awo krotko mowiac / tákie iáie / také ptaki wylagnać miáto / zle drzewo (wedle słow Páńskich) nie mogto dobrego owocu vrodzić : kto slychat áby miał bydz rzad w tey Rzeczypospolitey / gódie sam Státut bez sedziého dekretá czyni / ábo rzad mogli bydz gódie co żywo rzadzi. E. Tego nie rozumiem. X. P. A áno to / we zborze niechea mieć vzwawce miedzy písniem á písniem / áni žádného wykłádu cudzego nie przyimua / tylko co sámí wymysla / káždemu wolno y cýtáć y wykłádać iákto rozumie / bo pry káždy má Duchá s. á coš inego / Biblia tylko / Státut : do ktorego y winny y niewinny przyšedšy po sobie go náciaga / y sam dekret sobie przychylny czyni / á sedziého žádného nie potrzebuie. Wiem je Páwel s. káze w kósciele milczec niewiástom / á v was wolno niewiástom kázáć : iedni ięzykiem / drudzy sá vshymá : to iest / iedni vega / drudzy slucháia : v was wshytko ięzyki bo wshysey vega. Aono v Máláchiasá ináčey Bog mowi. Wár gi káptánskie strzedz beda náuti / á zákonu pytać sie beda z vst iego : to nie od šewcow áni niewiášt. E. Wšák przyimua Wyce ále dotad póli sie z písniem zgadzáia. X. P. Przyimua ich y z iáká vžeivostí ie Patresámi názywá

1 Cor: 14.

Mal: 2.

ia/ Bog sam wie/ ale proszę/ kto ich sedziami czynił/ że sie
oni z piśmim niegdzieś miała/ czy to oni miedzy nami/ czy
świetnymi? Ja tak mówię/ że wszyscy co ich było Mini-
strowie/ Augustynowi s. nie godni by wody podać/ ale
ktoż dume heretycka wkroci/ Znać Luciperowych namie-
stników co sobie z naswietnymi rowno stołki kładą. E W.
Dostyc na tym/ już mi ich bardszy brzydziej nie trzeba/ Bom
teraz właśnie iako w lekárstwie/ aż mi sie na wnetrzu kre-
ci/ co sobie ich obyczaje przypominie/ ale co sie tyje rza-
du/ ten jeszcze widze/ y niewiem w czymby mu nagane dać.
X. P. Ale ja wiem/ na Toruńskim ziedzicie/ prawda że tam
postanowili/ żeby sie Ministrowie napotym nie żenili/ żeby
w komnatach słowo Boże przepowiadali/ żeby miasto Spo-
wiedzi bywała porada iakas duchowna/ żeby chorych
Minister nawiedzał z iakimi sakramenty/ y inie rzeczy:
A zostałyś w swej klubie takie konstitucie wymyslnie/ sto-
ro sie tego ieden Superintendent (ktory tam dla zabaw
domowych z nimi nie był) od swego Ministra dowiedział
wszystko wniwecz obrocil/ tak oni iako listki Samso-
nowe ogony tylko w iedno związane/ ale głowy y ięzyki
rozne miała/ to jest/ w niezym sie nie zgadzają/ co potrze-
bnego do wiary/ tylko w Kleciu/ w słuźnieniu Papieża y
Kościół Rákholickiego y Rákholików. W nas zaśie/ mo-
wić niechce/ iaka zgodą we wszystkim/ nie tylko w wierze/
ale Ceremoniach/ nabozenstwie/ tradiciach/ a ktorej to wy-
liczyć moze. E W. Musze y sam wyznac/ y wydzwiż nie
mogtem sie w on rok swiety/ przypatrujac sie iako niezli-
czona wielkość ludzi pchnila to co im w Rzymie restazano.
X. P. Dziwować sie nie trzeba/ poniewaz to ten sprawnie
ktory o sobie rzekł/ Jam z wami jest aż do skonczenia
swiata/ ten sam sprawnie/ ten sam rzadzi/ używając do
takiego rzadu widomego naczymia Papieża/ iako też nie-
kiedy Pawła s. naczymiem wybranym zowac/ w nim ro-

Indic: 15.

Act: 9.

Práwowieznego

ist wiáre swoje po rosytkim świećcie. Ten tedy niewo-
lomy sprawca P. Jezus Chrystus iákom rzekł y spráwu-
ie y rzadzi / y broni tak / że y piekielne brony przemoc nie
moga / y záchowanie pomnazáiac wcale áž do Pořezenia
świátá. E W. Bá inżci sie wam wyznam / wżdyć to ná-
sych slepotá wierucna / widzác że Rzymśki Kościół nie wpa-
da / ále im dálej tym sie bázিয়ে serzy / á wżdy mu prawdy
ktora sam Chrystus przyznał / nie przyznawáia ; dla Bo-
gá czy piśmo wyrzucili / ktorym obiecał Chrystus Pan Ko-
ściółowi / że nie miał wstać ná wieki / ále sie co dálej ro-
ściągáć. X. P. Niewiem tego żeby wyrzucić mieli / Goby
iuz óstátnia gonili / ále podobno iáko zwozili ná swe Zbo-
ry to náciągáia E W. Miałbym ie zá głupsze niż głupie-
bo iesli takie rozszerzanie Zborow y wiernych / iákież bedzie
niszczenie ? Pomnie ia dobrze okwieszy pozet nášych przed
kilkánáscia lat / y Zborow wiecey / á w Senacie ledwie nie
rosytekich świeckich / á teraz troche cudzoziemskich zbie-
gow mámy / á z Senatu iesli iesze ze dwu śmierć wym-
enie / spodziemam sie że Kościół nie długo stopniecie. X. P.
Páwel s. powiáda : Trzeba żeby Heretycy byli / dla cze-
go s iáko mióćla w domu / tak potrzebni heretycy : mióćla
wymioty dom / w kat wrzUCA / tak y niektóre Kátholikow
śmiecí z strony obyćziów / przez heretyki wymioty / one
zás ábo powolne oświećniwy táká prawdy / w Kátho-
liki przeczyni / ábo wporne śmierćia z tad do wiecznego kátá
wypłyły : co sie w tych trzech lećciach iáwnie pokázáło :
Bo w rok miłosćiwy moia wiadomo ćia do kílku set
ich rewołowáło / á zkrzetnięszych heretiew / tak Senio-
row y Ministrów / sadem Bożym spráwiedliwym śmierć
do swoiey támy zártá po niemáley cześci. E W. Prze-
coćiem nášy Ministrowie we Zborze ná nie inšego wiet-
szych okrzyków nie czynli iáko ná ten miłosćiwy rok. X. P.
Widzieli bowiem byż go wpadkiem swoim : tak też y dya-

bet náš

bet nárzekat kiedy mu Pan Chrystus dokuzat. Jezus Chrystus
zaránski czynus przyszedł przed czasem drezy: nas: Ale to
puszczyły trochę powtorze nánke tego znaku trzeciego.
Hieronim S. mówi. Jedney żony mężem był pierwszy A-
dam / iedney oblubienice y wtorey Adam / iest oblubien-
cem o co y oycá swego prosił. Wyże S. zachoway tych ro-
tynie twoe / ktoreś mi dał aby byli iedno iako y my. Wiec iá-
ko o Bogu Dawid ewiádeży: Tyś tenże zawsze iest / y látá
twoe nie wstána. Tak y Kościół y iednym zawsze iest y z obie-
tnice oblubienicá swego nigdy nie wstanie: Ten bowiem
wielki kamień Chrystus Pan czyni dwie ściány iednym
budowaniem / to iest / Żydy y pogány Chrześcianami. Je-
dentedy Kościół Rzymiski iest / ktory od Piotra S. przez
porządne następowanie / aż do naszych czasów idzie; ieden
w nánce / ieden w rzadzie / ieden w nabożeństwie / ieden w
posłuszeństwie: tey iedności ani rozność iezyków / ani od-
ległość kráiorw / ani dawność czasów rozrywa / ale iako zá-
czasów Apostolskich była wšyskim iedná duszá / y serce ied-
no. Toż y teraz (á co wieśia między nie równo obśieśa
liczba Chrześcian) widzieć każdy może / Bowiem ten go
sprawuie. ktory y w on czas. Ten mowie Bog ktory iedno-
myślnie mieszká iace w domu wšyskie czyni. A kto Kościół
towi iedność odevmuie / ten goršy náđ kátá / goleni pánu
Chrystusowi tannie / nie ná krzyżu wiśacemu / ale inż ná
niebie kroluiscemu. Jeden zgólá w zupełności wśelákiey /
iako máž dośkonały / ktory pod iedną głową rozmaíte człon-
ki máiac zgodnie choć rozne posługi odprawuic / do iedne-
go celu to iest zachowaniu zdrowia docieśnego mierza.
Tak y Kościół pod iedną widoma głową od P. Chrystusa
głowy niewidomey postánowiona żyiac / rozmaíte stany
ma / ktore rozne posługi ná chwate P. Bogu / y dusznemu
zdrowiu swemu odprawuia. Niektore Bog postánowit
w Kościele Apostołmi / niektore Doktorimi. Jaz wšyscy

Apostol.

Matth.

Ioan. 17.

Psal. 131.

Ephes. 2.

Act. 4.

Psal. 67.

Ioan. 17.

Ephes. 4.

Práwowieznego

postolmi? i zaš wšyſey Prorokámi? Jeden ná konice
át dálece/ že kto ſie z tey iednoſci wytaczy ſirácony ieſt/ bo
tylko Archá iedná ktora záchowuie od potopu i ſilá łodek
co y z jeglarzmi tona. Jeden Bog twoy Izraelu mowi P.
Bog. Ci ſa Bogowie co nas wywiedli mowia do ciełcá
Bátwochwałcy. A S. Cypryan/ kto opuſzcza koſciot Thry-
ſtuſow obcy ieſt/ nieprzyiáciel ieſt. A nie moze mieć Boga
oycem kto koſciotá nie ma mátká. E. Ja niewiem co by
inż Miniſter by namedrſy miał przeciwn takim wywodom
doſtátecznym y tak iáſney rzeczy zárzucić/ y žal mi tego že
odſedł/ Bobym mu byt powiedział iemu niewoźdiezna no-
wine/ ktorey ſie wam zwierze ſtoro ſtoñezymy. Zgotá
to tak znáć dowodny iednym bydź/ y pod iedná głowa
widoma żyć/ że tey y náſſych bázno bez tákney głowy teſtno/
y nie dawnych czáſow dla tego z Niemiec do Konſtánti-
nopolitáńſkiego pátryárchy ſáli/ obteráiac go ſobie zá-
ſtárſſa głowe Zborowa/ proſiac žeby ich przyiáć/ co wezy-
niłby byt/ ále gdy Artykuły wiáry od nich poſtáne wierze
ſwoey przeciwnymi bydź ználazł/ nie tylko ich nie przyiáć/
ále ich wyznánie y one ſámepotepił. X. P. Wiem/ bo o
tym to náſſ X. Sołotowski pięknie wypisáć. A co ſie tknie
zárzutow/ pozwalam žeby mogli zárzucić/ ále to ná co inż
doſtátecznie z náſſych nie ieden odpowiedział. A ieſliby co
z mózgu ſwego wymyſlił/ báznieby ná potwarz niź ná-
iáći wezony Argument poſto/ bo oni ná takie dowody iá-
ko pies rozniewány/ kiedy głowická nie moze wkaſić/
kámień co náń čiſniono žeby ſobie pſuáć gryzieć/ y oni
tákte gdy odpowiedzieć ná co nie moga y niewmieia/ to
w potwarz/ to w bluźnienia y ſkálowánia/ tak że ſie wiec
y ſwoim właſnym ſłucháczom wprzykrza. A o te nowine
ieſli poćieſna proſbe. E. W. Wczyń/ ále wy tey proſbie
moiey koniec wezyńcie/ á czwarty znáć mi powiedźcie.

DIALOG OSMY.

X. PLEBAN, EWANIELIK.

X. PLEBAN. Czwarty znak Kościoła praw-
 dziwego przez Duchá ś. na Concilium Niceńskim opisány.
 Jest Świety. To iest że Kościół ma być święty a słusnie/
 bo iesli iest ieden/ iako sie dowiodło/ zaraz y świecy być
 musi. Przytoczę Origenesá pisacego na te słowa. Był
 maź ieden w księgách Krolewskich w pieśni Anny poto-
 żone: tak tedy pise. Pátrz iesli to do sławy sprawiedliwej
 go nie należy co sie powiada o Żelkaniu. Był maź ieden;
 my ktorzysiny iesze grzesni / nie możemy dostąpić takiego
 cytutu/ bo z nas każdy nie iest ieden ale siła/ pátrz iedno
 ná czył twarz raz gniewliwa / drugi raz wesola: raz frá-
 sowliwa / nie dlugo ciwożliwa: raz o Bożkich/ drugi raz
 o dozesnych rzeczách troszcząca wyzrysk. A tak co sie zda
 być iednym/ nie iest/ ale tyle w nim osob/ ile obyčajow.
 Tegożżáiaś poświadcza: Grzechy wáśie rozdzieláia was/
 y mnie mowi Bog. Iesli tedy grzechy rozdzieláia/ toć z
 Bogiem światobliwość iednoży. A dla tegoż wtoremu
 dniowi Pan Bog nie błogosiłwił / ponieważ do każdego
 inšego przydáiac; A wyzrył Bog że byto dobre / w wtore-
 go tylko opuszcza / bo tá liezbá iest początkiem rozmnoże-
 nia/ z ktorego wszystko zte wypływa: Żgola Chrystus Pan
 mowi do Marty: Jedno iest potrzebne / bowiem iedność
 iest miłość: a gdzie miłość tam Bog/ a gdzie Bog tam
 światobliwość wśeláta: Kościółá tedy Chrystusowego
 iest znak światobliwość / te bowiem w posagu zá ieden
 kleynot od oblubienicá otrzymáta. A przetoż Duch ś. przez
 Salomóná do mey mowi: Wszystkás piękna iest oblubie-
 nico moia / a zniázy niemáś w tobie. EW. Słusnie ten

Czwarty
 znak Kościoła
 tobie
 wód.

1 Re

Esa: 59

Genes: 1.

Luca 10.

Ioan: 4.

Cant: 4.

Práwowieznego

dobrym znakiem ma być / bo światobliwość jest
 cennym Żerbem Bożym / ale iakoby się w Kościele náy-
 dowatá / poiać nie moge / bo w Rzymskim Kościele sítá nie-
 tylko z pospolstwa / ale y przetożonych było / y są nie świe-
 temi. X. P. Ato pyta ten się chce nauczyć / á do náuki
 słonniemu nie ciężko o tym powiadać / przeto tymże spo-
 sobem iako y inšie znaki / táčno wdawać bede. Naprzód
 święty Kościół Chrystusów bierze się / nie żeby wszyscy do
 iednego w nim żyjący mieli być świętymi: bo przy zto-
 cie jest miedzy / jest y kámiień: iedni budują ná tymże fun-
 damentie ze ztota / drudzy z słomy y z drzewa. Rozmnoże-
 nie Abrahánowe jest obiecane od Boga / iako gwiazdy y
 iako piasek / nie wszyscy świętymi iako gwiazdy / są drudzy
 y piaskiem / Kościół iako wino / á choć samo przez się do-
 bre / przedsię y drożdże naydzie. Są y w Kościele źli / ale
 tak że z nich pożytek dobrym Pan Bóg przywodzi / iako
 noc dniowi / iako pauszowanie śpiewaniu wietřa ozdobe y
 melodia / tak źli w Kościele dobrym pożytek niemáty przy-
 noszą / mówi Augustyn ś. EW. Na to przyzwalam / żeby
 ináczey nigdziey Kościoła nie było / gdyż wśedzie źli się
 nájdą: y terazem wspomniat sobie / com slychal we Zbo-
 rze / że Kościół przez niewód rozumie się / w ktoryż ágárnío-
 ne są dobre y złe ryby / to jest / w ktorym są źli y dobrzy
 Chrześciane: átoż w tym się zgadzamy. X. P. Zgotá ia-
 krotko powiem: Kościół ma być święty w náuce / w oby-
 czáich / w powadze / y w mocy niezwyćiezoney. Naprzód
 w náuce / żeby nigdy nie był Żeretyczem iakim zmáżany /
 owšem żeby się káżdey sekcie gdziekolwiek y kiedykolwiek
 wyłagnionej mocno sprzećiwiał. To że się w samy Rzym-
 skim Kościele nájdą / wśytek świat widzi. Bo w Aneyo-
 cheńskim Kościele Paulus Samosatennus / w Alexándryjskim Ary-
 an / w Konstantinopolitańskim Nestorius / w Jerozolum-
 skim Entichius / Żeretycy przetożonymi bywali: w Rzym-

akm.

Świętym
 być iako
 się rozu-
 mie.

Kim ani podobieństwa pokazać kto może / y owsey
 zároveň wſytkim tym ſprzeciwiaſie / y ich błedy potę-
 iątkom w ſſſſey namięni. Druga / że nie tylko Heretyckiey
 zmazy nie miał / ale y w nauce ſwey żadnych początko-
 nie ma z ktorychby iakie heretyctwo wznieść ſie błedy
 mogło : iako w inſſſych ſektach tego doſtatkem. Na
 przykład / wolno każdemu wierzyć iako chce / mówią
 Kalwiniſte : Wſyſcy Chreſzczanie ſą Kapłanami / Dokto-
 rami / mówią Luterani : Nie nie przyſmować y wierzyć
 czego by palcem nie wskazał w piſmie wyrażonego / mówią
 wſyſcy a wſyſcy Sektarzy : Te nauki nie tylko że ſą fałſſſywe
 ſamy przez ſie / ale też ſą naſieniem wſytkich błedom / nie-
 cnot y ſwey woli. Bo że każdemu wolno wierzyć iako chce /
 weza. To wolno wierzyć iż nie grzech ſłodzepana ſwego
 zabić y okraść. Że każdy Chreſzczanin Kapłanem y Dokto-
 rem wedle ich propoſiticy / to wolno każdemu wedle ſwe-
 go moſſgu piſmem ſermować / y miasto prawdy ſwoy wymyſł
 wykretny wdawać. Jeſli nie trzymać iedno co w piſmie
 wyraźnie piſano ieſt / to nie Niedziele ale rączy z Żydami
 Sobote ſwiecić / poniewaſ to w piſmie wyrażono. To żeby
 do Miniſtrowſkich nog wſyſſkie ſwe dochody zborowi-
 cy przynoſili / co y piſmo każe y Apoſtoli czynili. To
 żeby nie myśleć o utrże / ale iako prać ktory nie ſiecie ani
 żnie / a przecie żyć : tak y głowiek nie robiac ſpuſzczał ſie na
 taſtkę Boża / poniewaſ tak Ewangelia wyraźnie wezy-
 ąwo te ich fundamenta nauki nie Chreſzczanſkie / ale go-
 rzej niż Sodomſkiego rodu ſą ćwiczenim y ſkoto. Nie tak
 Rzymſki Kościół / ktory piſmo ſ. zupełnie iako ſie dowo-
 dło przyſnuie / y w wykładaniu piſma moſſgiem właſnym
 nie narábia / y podania w piſmie ſie gruntuiać / od Wycow
 ſ. wzięte ſwiatobliwie zachowanie. Trzecia / żeby nauka
 tego wſytkie cnoty y niewinnoſci żywota Chreſzczanſkie-
 go w ſobie zamykała y ludzie do niey z kaſzdey miary cią-

Bráwownego

oedle Dawida. Zakon páński niepomázány náw-
; duše. A tákaj v Sektarzow náuka? Zátulcie sie
unne vsy, bo piaty & w ánielista Luter mowi. Niech
iydzie sluzebna dziewka gdy zóna mehece. Nie sluchay-
vsy Chrescianiškie bo wdory želiáš vey. Potrze-
lyša rzecz w cielesności žyć/ miz nos vcierác y ták potrze-
a iáko iest y pić/ á Bálwin co? To czegoby y sam Lu-
ter wstydal sie wyžionać/ bá y iac niewiem iáko to nápi-
e? Nie nápiše/ bo y piorko pišić niechce/ ále snádntey sie
ždy domysli co sam czyni tego y veyl. A o což go piecze-
wano? A Rzymškie kóšciot iáko? Táť iáko páwel s. y
wsem iáko sam Pan Chryštus/ Matženštwá nie broni so-
ie wolnym/ y do matženštwá spsobnym/ ále pániestwo
iáko žywot rážey Anielškie projektáda/ do ktorego zácho-
vânia sposobow náucza/ gdy wtošienicami/ posty/ trudem
nim/ disciplinami/ spowiedzia s. odpedžaiac pokušy/ čiá-
to vstrámiác kaže. EW. Táť iest/ bá zgotáby nie táka
ošrošć wiáry Rzymškiey/ šitáby sie nášych do niey pospie-
šilo/ toć niektorych zátrzymawa. X. P. Kto ma bydž
Božym bedžie/ nášey wiáry Doktorowie táť vey/ bo nie
sa onymi coby ludžiom pochlebiáli/ mowiac: Pokoy/ á
ono nepokoy: zbáwienie/ á ono potepienie. Wášy že sa
žákty trzody/ co sobie rzeczy poblažaiace mowić kaže/
dla tego sie tež tákich mistrzow trzymaia/ co pochlebnymi
y wystáwnymi slowy ich vsy y sercá malka. Swiety/ w
obycháiách ten iest/ ktory práwo tákie štánowi/ w kto-
rymby wšytkie iáko w iármie do zbáwienia wiecznego
przywiodl. Weyžrzymy w žeretyckie práwa y vštáwy. Lu-
ter. Mniški z Klastorow wykradáycie/ bo ia wáši mistrz
táť czynie/ y po was tego chce. Bálwin. Lupcie/ odžie-
raycie kóšcioty/ czego swiádkiem Fráncuškie mášta/ ále
ktožby to wylczył? Kóšciot Rzymški táťkli Kanony ná
Conciliách štánovi? niech nawšć ickejšy Mništer czyta

náše

Kościół Znak.

nasze Doktory / ktorzy nauki okoto sprawo-
nia spisuia : tych pospelicie sumistami zowie-my. i
ktora naproszisa bábka zborowa / sposob gotowania
spowiedz w modlitwach śiaty chłow Rátholickich czy-
ta / tãmi łãwne obaczy co złego weza Rátholicey czynić / ia-
o tym sam mowić nie bde. Nuż zaś to nie świety oby-
czay noczy / y dnie nã nabożeństwach trawić / zaś y to zły o-
byczay obrázky Pãni nãszego y Świetych tego / wśedzie
przed oczy ludziom wystãwiać aby widzeniem ich sercã swo-
wzbudziãac obracãli do P. Boga / y onego nie zapomina-
li? A zaś to rzecz zgãniona od tego dobrego / Świetych
Bożych Świeta obchodzić / y ich święte sprawy ludziom
zãlecać / one do tãkichże przywodzić? Wiem że to złym
obyczãiem heretycy zowa : Ale Duch S. nie tak. Mãd-
rych opowiedãć beda narodowie / a chłwa ich ogłãsa-
ć iot bde. Zgotã S. w obyeczãich / bo niemãś żadne-
kiey cnoty / ktoreyby mistrzã nie miał Kościół Ráthol
Chceś sie nã wezyc pãniektwa chowãć / masz tyle gr-
zakomnikow. Ale niepodobna rzecz rzecześ & wed-
winã y Lutrá / ale wedle Duchã S. podob-
wieśdź lãcno przyktãdem tãk wielu w czy-
stkiey Bogu słuźacych zakomniack. Chceś w-
cie / y sam świat opuścić / masz hcmãny pa-
wpiś sie w ich rote. Chceś umieć by nawiet-
wiary P. Chrystusowey wycierpieć / pãtrz nã
ktorych pemo ma Kościół Rzymiski / y roszycar-
ty. Alwo świety w nauce y w obyeczãich / y to-
wość y sam Bog ktory świadkiem bydź sã-
niechce / rozmaitemi cudãmi przez Ráth-
świadczyl : weźmi przed oczy nãszego zi-
wã / czego wezyl z Rzymistim Kości-
miewãć / Świetych gnić / o przyczyne
modlić / spowiedãć sie / to z strony wi-

Prawowiernego

nieczyni mordow / krolu nie ptodz niecnoty /
wowie Historie swiadcza. A podobata sie taka
obyczaje p. Bogu : prawie / stad to znać stad /
nie nań klaniswo y potwarz wszytkiego sadu krolow
go zebrato / prawda z grobu naiego modlitwe wysta /
przez Piotrowina trzechletniego v wszytkich go wy /
wiadczyła / y Swietym go obwołata : ktorogo / że wśez
czyny żywot krolowski nie rad widział : vdał sie na to żeby
iako z tego iarżnia wyszł / zabłł go / y w skutki rozsiekł :
ile Bog je swiete obyczaje / swiatobliwie nagradza / ro /
zum ludziom odiy / dał prakom / ktorzy co ludzie rozsiek /
arofy rozrzućili / to pracy zebrał / tak spolił iakoby ni /
y żelazem tknione ciało nie było. A v Zborowych g dzie
swiadcetwa ? niema / bo też y Swietey wi : y y o /
ow niema. Swietey w powadze / y w mocy nie /
oney. Czemu ? Mocny krol / mocniejszy / wiast /
yfc wino / najmocniejszy prawda : k o z praw /
rzystwie / wielkie woysko y niezwyctezone ma /
Ta prawde im barziesy sturmuia / tym ia /
yma / a sami sie o nie iako waly o state rostra /
z taka powaga ? gdzie rzecz samą morwi /
i. V heretykow. kto powiada : oni o sobie /
my. Zaisie patrzac na ich Zboru powage /
na iaki dzio morski patrzat / nie na oblu /
psowe / gdzie glowa ? to iest stary w ko /
ie pry pan Chrystus. Tak też Zydowie /
ola iedno Cesarza / a ono y Cesarza sluchac /
czynsow dawac zakazowali. Wzdyć wi /
niec też widoma glowa. Jesli nie / co z /
cy zenie / kiedy ma kedyś na onym /
marla ? A rece kedy to iest Bi /
Genewie / w Lipsku / w Wi /
yiego swiecenia ? peronie Laica /

Kiego /

Końciola Znaki.

Kiego / bo Bieżejcy nie mają. Ale niech y
bárskie świecenie waży: ieszcze nie kor-
zgodliwe czy nie? Rychleyby ogień
one z soba. A ostattek porażney wrody
krzywse bydz nie moga / bo iedne do
Anabaptystow / iedne do Athensow /
ktow wydzierają. Ale do potwarz:
na Seymikulu latał ten głos z geby
siny przy nakloniec y z Turkami wi-
wi przestac / czego y pomyśkaniem
Musí bydz że nie o takim dziwie mo-
wołnicielebyhm niewierzyl / gdyby mi-
nie przymusił / ale ráżey o onym ko-
mowi: Stráśny iako woysko vsyko-
zarowe wbojsy przeciwney sturmuia-
jonym. 3. a. Alkorysi to insy iedn
patrzcic sie tey wrodzie Kochanki P-
wa icy iako y samá widoma / ktor
wia. Rece Biskupi porządnie s-
winnice Chrystusowej postáni. Uoy
Doktorowie náuka taka y żywota
dziani / że dźwiniac sie im śmieć -
nogi opowiadaacych wysyli -
tkie czionki zgodneli? Byim
gá / nie życzyłbym sobie w-
strowi ktoremu przyrosly st-
ciec wysylek świat iednego dnia / wy-
dnakum ięzykiem iedne Miša w iedi-
skim w iedne godzinie wysyly Kathol-
to Artykulow wiary vca / iednakopi-
co sie tyze powagi zwierzchności niez-
tajmy sie kto nam woyska zwodził / a
ciejza zostal? Za Apostołow powstał

wowiernego

iwa swola tak strzyda opalit/
 o co przedtym latat czarńoś sie/
 rpad sy na ziemię / nogi pota/
 iak o sic to w Historiey Piotra
Antius, Cherintus, Manicheus, Arius,
 wiele gtownych nieprzytaciot.
 omieni / ze drugiego w piekle
 yć moze / co tak głęboko mo/
 domec za nąpęgo wieku / rōy
 sie / z tymi kōściot na Concilium
 ic / y one same wyklat / y ich fat/
 ecutia iednak samemu Chrystus
 sie z dobrej woley niewpamieta/
 iawroca / będzie dekret kōścielny
 y czequował / na tym y na onym
 wiedliwie karzac. Obaczcie W.
 io ten kto na placu sici kōściot
 o prawdzie Luter z wielkim y
 ieżā. *Pestis eram vivens, moriens mors*
 kōściotowi y Papieżowi / znać/
 eck sstały sie im ranami / samo
 skłodzie głupie dziecko Luter.
 horowym kōreemu sie wfy/
 ienia wszytkiego świata/
 o Sakramenta / pismo /
 zaslugi zostawit / ale też
 ozdzie / wtożnia / Perone /
 yż / na niezāpomurante z niewymowney miłości temu
 . Ten iest kto, y po Bāzylisku ślāpie / a Lwa y sio/
 a wotadza depece. Ten iest kōre^o budowanie Duch
 egiet ciāły / miāśio wapnā krowis niezlegoney
 omikow tak vmocnil / ze by nasroższym pie/
 mieć / Alcoz to za jadło wāpie iest /

pa. Ale
 sey firzalki ma,
 zābito chce papie
 en kōściot iest sio
 kie inſe kłāniācie
 v ktorym Chryst
 rzedzow odpusc
 naczymia śmierci
 yż / na niezāpomurante z niewymowney miłości temu
 . Ten iest kto, y po Bāzylisku ślāpie / a Lwa y sio/
 a wotadza depece. Ten iest kōre^o budowanie Duch
 egiet ciāły / miāśio wapnā krowis niezlegoney
 omikow tak vmocnil / ze by nasroższym pie/
 mieć / Alcoz to za jadło wāpie iest /

Kościół

za iadem napuszczone strzaty wa-
lać / namniey mi szkodzić nie może
światobliwości / takiey niewinnoś-
czym zawstydać / y przykładem sw-
rzec może : Kto z was pokona mie w
dowiárstwie ? A co bez wstydu lw-
Zuzanna niewinna niezgoda sw-
stwora tychże samych potwarce-
ie : bo że fałszywymi świadekami
dzić nie mogą. Ten iest Krolowa sto-
na głowie ze dwunastci stanow / P-
Apostolow / Męczennikow / Bisku-
ktorow / Pustelnikow / Zakonniko-
w / Matężnistwie żyacych / od Be-
gwiazd nasłiegnieyszych Korone
cudow przedziwnych ktorymi
nauce iako w obyęciach wys-
mi miesiac depece odmienny / r-
zabobony / Kacerstwa / przykład
ściotła Salomonowego wyrz-
na / mowiac : Nie czynicie d-
totrowstwa y bożnica satańst-
łości oblubienicą swego por-
stepnie / y władza swoie z t-
świat rozszerza. A tak nie-
dą dośiac nie miał / abo
gnął / abo sobie posłusz-
s. mowi : Kościelna pe-
czeta / nadzieia pomnożo-
ścia utwierdzona. Nie
eluka / y światłości nie-
tenfowie w nowe ofe-
znacznie ze Zborow w.

Merneqo

ytko znaki nie koscioła / ale one
nowi : Gdzie niemaś rzadu ja
) przemiesztywa. EW. Násu/
nie żaluie tego / som doszedł o com
wam teraz one nowine powiem / że
weźborze społeczność wypowiem.
b) Będzie pochwalony / ale lepieyby
rażoney nie nągładac / by zaś dya
tepiu nowemu. EW. Bądźcie ja
psunie / kiedy ich z soba kłtu ze
mnie cześć ich polegato / iakoż
byle kto z nich vmiat sztetnie y
wnet go sobie za nieiaki filar
rystus sprawuie do końca co
przeštane. EW. O to pilnie
n) Bog do was sie wroce / y o
ie / wšytko vczynić chce / by
Božey dostapić mogł. X.
b) sie z nimi / chcacemu Pan
zonym sercem nie gárdzac /
naświetśa przymie / y w
ie / á potym do krolestwa
X. P. Ja też inż W. M.
ogładac W. M. w do
czac / Pánu Bogu was
nam z W. M. y záraz
rzebney nábwili ro
mo sumnienie swiád
žgotám prostat nie
nie przeštac / widzac
i) kosciele / Cefarze /
ie zaeni žyia : w ias
vie swym chwalić
Boga.

Bogá. W Kościele wielkim śpiewaćci Bede o Boże / z lu-
dźmi poważnymi chwalić cie Bede : á v nas zbory / Bede
małymi / troche też / y ktemu lada mołochu nabożnikow
swych maia. V Baltholitor tak siła ludzi dziwnie na-
bożnych / v naszych ia o iednym niewiem / v nich tak siła
zakonnikow / śaniych siebie dregacych / swiat y dobre
mienic opuszczaiacych / dla Pana Bogá / v nas tego nie py-
tay / v nich we dnie y w noccy przedziwne nabożeństwa / v
nas iedną godziná w tydzień / y to nie bázno ná nabożeń-
stwo coś pošto / v nich tak siła náuczycielow niepodobnie
wzonych / v nas bázno płochy / y to tych co od nich dla iá-
kiey zbrodni wciekły apostátua. To wszystko pierwey
dobrze widzac / przećiem był iáko ślepy / y nie wważyłem
tego że ten iest własnje Kościół Chrystusów / w którym
on iáko w swym własnym dziedzictwie / takie gospodar-
stwo duchowne wie dzie porządnie / dopierom teraz prze-
żzał / zá co P. Bogu niewymownie dziękua. K A. Tak
to bywa że głowiek dla áffektor zepsdowanych / do siebie
trudno co bagyc może / rychley to kto insy w nim wpatrzy.
Tak y mady Dawid grzechu swego nie widział / do tad aż
mu Nátán Prorok rozwiódł. A to widze że W. M. Pan
Bog do końca nie zapomniál / y przysiał takiego / któryby
iáko śladzacego ná droge prawdziwa náwiódł / Bedzie
daliś Bog iesze lepiey / kiedy W. M. Możey wszystko co od
prawowierne go P. Bog potrzebuie / ia sam takem z tego
kontent / iáko bym też niewiem co otrzymał : ale dalsze po-
ciechy ná insy czas odkłádaiac / teraz P. Bogu W. M. od-
daie. E. Byłem strácony rzec ináczey nie móge / bo samo su-
mnienie do tych czas takem mi było / teraz zaś iest mi tá-
kiem zbawienia świadkiem / i to śmieie rzec móge tak
wierzac / y tak iáko tá wiara wzy żyiac / kiedybym nie-
miał bydy zbawion / że iuż nigdziey zbawienia żadna miara
głowiek dostapić nie móge. Wierze tedy zupełnym sercem

y przed

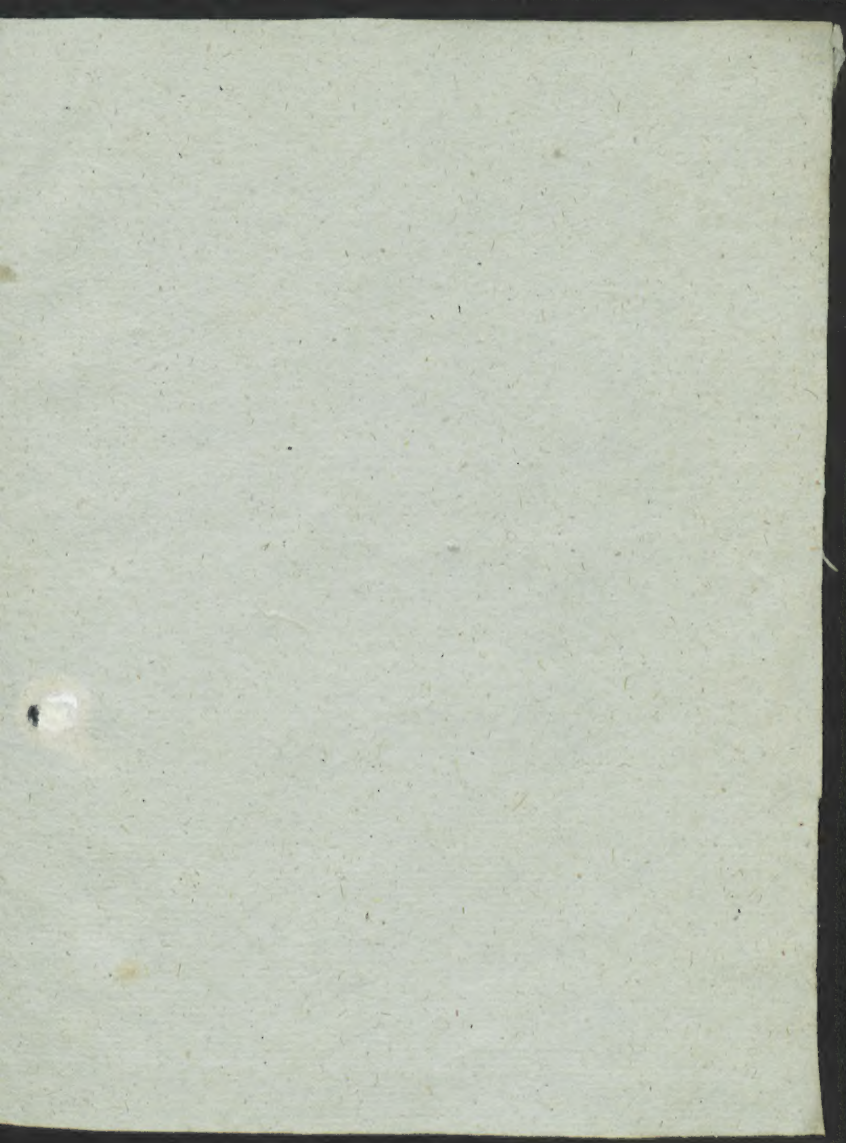
y przed wszytkim światem wsty wyznawam/ że żaden z-
wienia nie dostanie/ oprocz Kościoła Rzymskiego/ do kto-
rego żem taksa Boga jest pociągniony/ wydziećować sie
mu nie moge. A iży aby także każdy był oświecony/
wztałby co to jest bydy Katholikiem. Teraz je sie czas tro-
ci/ nielza iedno sie nam roziechac przydzie/ p. Boga
proşe jebym W. M. rychto zdrowego ogladał.

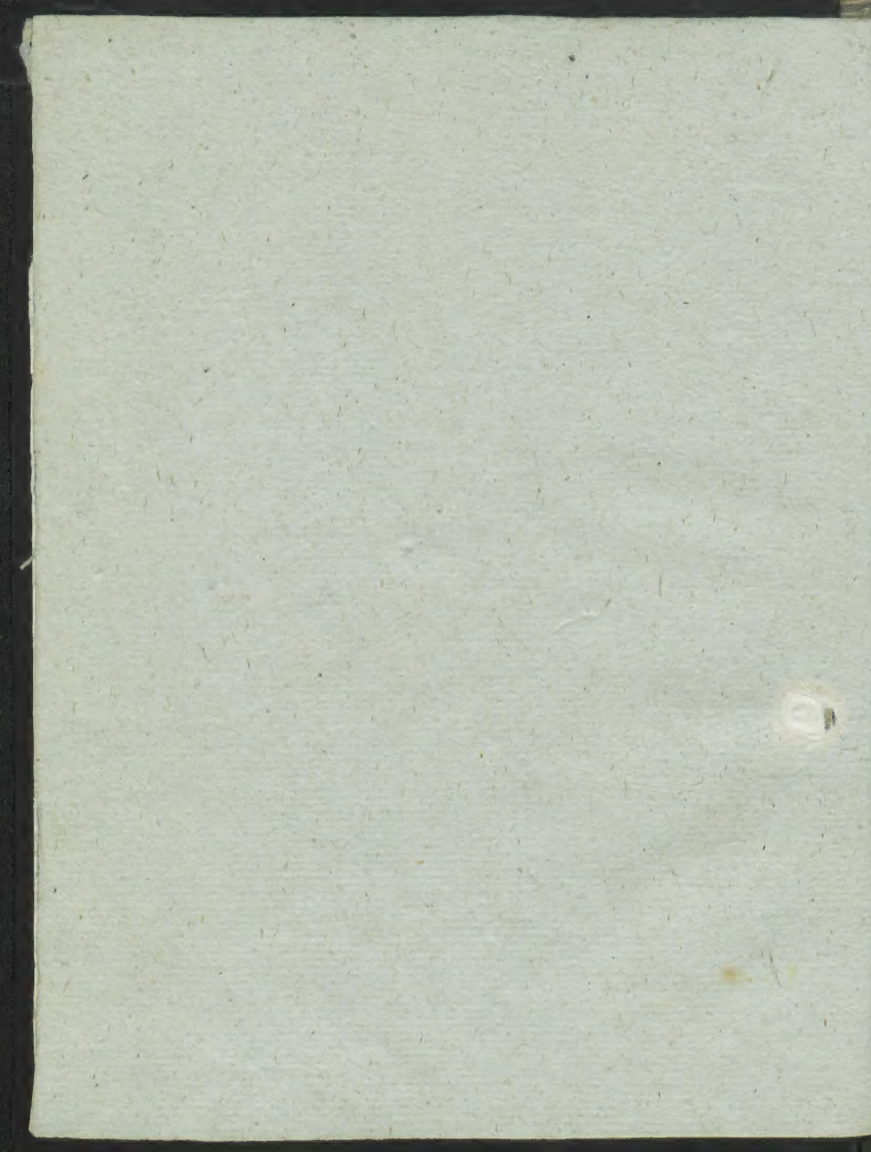
K O N I E C

Omyłki niektóre tak popraw.

Ná kárle 6. wiersz 23. miszall. cytay: miszall. Ná teyie kárle
wiersz 10. ostáni/ roilanie. cytay: roilania. Ná kár. 8. wiersz 11.
takolwiek. cytay: takolwiek. Ná kár. 12. wiersz 17. nie mie-
nis. cytay: inemins. Ná kár. 15. wiersz 29. w nášym. cytay:
w wášym. Ná kár. 21. wiersz 5. mogli. cytay: mogli. Ná teyie
kár. wiersz 19. nas. cytay: was. Ná kár. 23. wiersz 28. legowa-
nym. cytay: legowánego. Ná kár. 24. wiersz 17. Ja. cytay: Já.
Ná kár. 26. wiersz 4. tego. cytay: z tego. Ná kár. 28. wiersz 4.
tá dušá. cytay: tey duše. Ná teyie kár. wiersz 25. Konstantino.
polškim. cytay: Nicenskim. Ná kár. 30. wiersz 3. nam. cytay:
nim. Ná kár. 34. wiersz 22. Apostolá. cytay: Apostolow. Ná
kár. 37. wiersz 10. Takic. cytay: Takci. Ná kár. 38. wiersz 13.
gránice. cytay: stolice.

leaf 5

9298
2

